

Vlaanderen
is landbouw & visserij

POTENTIEEL VOOR
VLAAMSE MEERWAARDEVLEESKIPPEN,
MET EEN BLIK OP NEDERLAND EN DUITSLAND

RAPPORT 2015

DEPARTEMENT
LANDBOUW & VISSERIJ

WWW.VLAANDEREN.BE/LANDBOUW

////////////////////////////////////

POTENTIEEL VOOR VLAAMSE
MEERWAARDEVLEESKIPPEN,
MET EEN BLIK OP
NEDERLAND EN DUITSLAND

- April 2015 -

////////////////////////////////////

Auteur: Dirk Bergen

Colofon

Samenstelling

Departement Landbouw en Visserij

Afdeling Monitoring en Studie

Verantwoordelijk uitgever

Jules Van Liefferinge, secretaris-generaal

Depotnummer

D/2015/3241/134

Lay-out

Afdeling Monitoring en Studie

Druk

Vlaamse overheid

Voor bijkomende exemplaren neemt u contact op met

Afdeling Monitoring en Studie

Koning Albert II-laan 35 bus 40

Tel. 02 552 78 20 / Fax 02 552 78 71/ ams@lv.vlaanderen.be

Een digitale versie vindt u terug op

WWW.VLAANDEREN.BE/LANDBOUW/STUDIES

Vermenigvuldiging en/of overname van gegevens zijn toegestaan mits de bron expliciet vermeld wordt:

Bergen D. (2015) *Potentieel voor Vlaamse meerwaardevleeskippen, met een blik op Nederland en Duitsland*, Departement Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.

Graag vernemen we het als u naar dit rapport verwijst in een publicatie. Als u een exemplaar ervan opstuurt, nemen we het op in onze bibliotheek.

Wij doen ons best om alle informatie, webpagina's en downloadbare documenten voor iedereen maximaal toegankelijk te maken. Indien u echter toch problemen ondervindt om bepaalde gegevens te raadplegen, willen wij u hierbij graag helpen. U kunt steeds contact met ons opnemen.

Deze publicatie werd door het Departement Landbouw en Visserij met de meeste zorg en nauwkeurigheid opgesteld. Er wordt evenwel geen enkele garantie gegeven omtrent de juistheid of de volledigheid van de informatie in deze publicatie. De gebruiker van deze publicatie ziet af van elke klacht tegen het Departement Landbouw en Visserij of zijn ambtenaren, van welke aard ook, met betrekking tot het gebruik van de via deze publicatie beschikbaar gestelde informatie.

In geen geval zal het Departement Landbouw en Visserij of zijn ambtenaren aansprakelijk gesteld kunnen worden voor eventuele nadelige gevolgen die voortvloeien uit het gebruik van de via deze publicatie beschikbaar gestelde informatie.

INHOUD

Voorwoord.....	6
Samenvatting.....	7
1 Situering	8
2 Inleiding	9
2.1 Gebruikte terminologie	9
2.2 Over hogere dan wettelijke productievoorwaarden	10
2.2.1 Wettelijke bepalingen	10
2.2.2 Hogere dan wettelijke bepalingen	11
2.2.3 Lastenboeken private labels	12
3 Een blik op de markt van vleeskippen in België/Vlaanderen	13
3.1 De productie van vleeskippen in België en Vlaanderen	13
3.2 Aantal slachtingen van gevogelte en vleeskippen in België/Vlaanderen	16
3.2.1 Totaal aantal slachtingen van gevogelte	16
3.2.2 Inschatting van de slachtingen van in België geproduceerde vleeskippen	16
3.3 Import en export	18
3.3.1 Import en export van kippenvlees	18
3.3.2 Import en export van hele verse of gekoelde vleeskippen	21
3.3.3 Aandeel Frankrijk in de Belgische invoer	23
4 Ketens voor de productie van vleeskippen in België/Vlaanderen	25
4.1 Ketens in Vlaanderen	25
4.2 Ketens in Wallonië	29
4.3 De biologische vleeskippenproductie	30
4.3.1 Vlaanderen	30
4.3.2 Wallonië	32
5 Consumentenvoorkeur	34
5.1 Aankoopgedrag voor vleeskippen in België	34
5.2 Store check meerwaardevleeskippen	38
6 Inschatting van de markt voor de productie van meerwaardevleeskippen in België	39
6.1 Huidige markt	39
6.2 Toekomstig productiepotentieel	41
6.3 Nederlandse bedenkingen bij de markt van meerwaardevleeskippen in België	42
6.3.1 Meerwaardekippen in de supermarkt	42

6.3.2	Overheid en consument	42
6.3.3	Conclusies vanuit Nederlands perspectief	43
7	Een blik op de markt van meerwaardevleeskippen in Duitsland en Nederland	44
7.1	Een blik op Duitsland	44
7.1.1	Enkele algemene cijfers	44
7.1.2	Grote spelers	45
7.1.3	Vleeskipproducten met meerwaarde in de supermarkt	45
7.1.4	Actoren	48
7.1.5	Lessen voor Nederland en dus ook voor Vlaanderen	49
7.1.6	Exportmogelijkheden	50
7.2	Een blik op Nederland	51
7.2.1	Enkele algemene cijfers	51
7.2.2	Overzicht van de belangrijkste Nederlandse houderijsystemen	53
7.2.3	Keurmerken voor vleeskippen in Nederland	53
7.2.4	De Kip van Morgen	56
7.2.5	Exportmogelijkheden	58
8	Samenvattend overzicht van het marktaandeel van meerwaardevleeskippen	59
9	Conclusies	60
Figuren		63
Tabellen		63
Bronnen		65
Afkortingen		67
Bijlagen		68
Bijlage 1: Evolutie van de bedrijfsresultaten en kengetallen van vleeskippen in Vlaanderen		69
Bijlage 2: Enkele voorbeelden van de etikettering van Mechelse koekoek en maïskip in België (door Belki)		70
Bijlage 3: Ketens en lastenboeken waarbinnen de Waalse producenten van vleeskippen opereren		75
Bijlage 4: Store check meerwaardevleeskippen (20/02/2015)		76

VOORWOORD

Met dit rapport spelen we in op een vraag van het Vlaams Centrum voor Agro- en Visserijmarketing (VLAM) over het potentieel in Vlaanderen/België voor meerwaardeveleskippen.

Naast de analyse van de beschikbare literatuur en webinformatie zijn daarvoor een aantal gesprekken gevoerd. In dat kader gaat bijzondere dank naar Steven Jaspers (Belki) en Wouter Wytynck (Boerenbond – Belplume) voor hun openhartigheid en interessante input.

Veel dank gaat eveneens naar Paul Verbeke (Bioforum), Ariane Beaudelot (Biowallonie), Diana Schaack (Agrarmarkt Informations-Gesellschaft mbH (AMI)), Joyce Moewius (Bund Ökologische Lebensmittelwirtschaft e.V. (BÖLW)) en Marcel Meurer (Deutscher Tierschutzbund e.V.) voor hun waardevolle bijdrage.

Vanuit het Departement Landbouw en Visserij ontvingen we heel wat nuttige informatie, vooral vanwege Hanne Geenen (ketens meerwaardeveleskippen), maar ook van Vanessa De Raedt (bio) en Suzy Van Gansbeke (houderijsystemen).

Vanuit de eigen Afdeling Monitoring en Studie (AMS) werden cijfergegevens aangeleverd door Luc Somers (bedrijfsresultaten en kengetallen), Vincent Samborski (bio en handel) en Els Demuynck (bewerking basisdata).

Dank gaat eveneens naar Dirk Van Gijsegem, Joeri Deuninck en Anne Vuylsteke van AMS voor de interne kwaliteitscontrole.

Vanuit VLAM werd het studiewerk opgevolgd door Luc Van Bellegem en Sofie Bombeeck. Er was ook een gesprek met Fien Wijndaele. Mark De Backer zorgde door middel van een “store check” bij de belangrijkste verkooppunten voor een nuttige prijsindicatie voor meerwaardeveleskippen.

Op 16 juni 2015 is het rapport voorgesteld in de Sectorgroep Pluimvee, Eieren en Kleinvee (PEK) van de VLAM.

SAMENVATTING

Om het kader te creëren, vertrekt deze verkenning van het marktpotentieel van meerwaardeveleskippen in Vlaanderen en België van de situatie voor vleeskippen in het algemeen. Meerwaardeveleskippen zijn kippen die aan hogere dan de gangbare of wettelijke productievoorwaarden voldoen.

In eerste instantie is aandacht besteed aan de productie, het aantal slachtingen en de in- en uitvoer. Daarna is de focus gericht op de ketens voor de productie van vleeskippen in België en werd voor Vlaanderen een overzichtstabel opgesteld van de ketens en lastenboeken waarbinnen de Vlaamse producenten opereren. Hieruit komen de ketens voor meerwaardeveleskippen naar voor als een niche. Extra aandacht is daarbij gegaan naar de bioveleskippen omdat deze beschouwd worden als het label met de hoogste productievoorwaarden. Het aandeel meerwaardeveleskippen blijkt in België relatief laag uit te vallen: het gaat om iets meer dan 2% van de totale vleeskipproductie.

De stem van de consument is vertaald in gegevens over zijn aankoopgedrag ten aanzien van de duurdere vleeskipsegmenten en is ook gedocumenteerd door middel van een store check voor hele meerwaardeveleskippen. Er is sprake van een gestaag stijgende interesse voor meerwaardeveleskippen.

Op basis van het beschikbare cijfermateriaal en expertinformatie is een inschatting gemaakt van de huidige markt voor de productie van meerwaardeveleskippen in België. Zonder rekening te houden met het marktaandeel van vooral uit Frankrijk ingevoerde meerwaardeveleskippen (vaak hoevekippen) wordt dat geraamd op circa 95.000 stuks per week.

Hoewel de binnenlandse vraag in de toekomst nog zal stijgen, wordt verwacht dat de evolutie langzaam zal verlopen en dat er met voldoende gevoel voor de marktontwikkelingen op ingespeeld moet worden. Op middellange termijn wordt het potentieel op 120.000 stuks per week ingeschat. Het potentieel voor productieverhoging lijkt vooral voor Wallonië interessant, zeker als het gaat om meerwaardeveleskippen die meer uitloop nodig hebben, zoals de bioveleskippen.

Een blik op de markt van meerwaardeveleskippen in Duitsland en Nederland levert een nagenoeg analoog beeld op qua aandeel van de totale productie van vleeskippen. De uitvoer lijkt gemakkelijker als gangbare vleeskip dan als meerwaardeveleskip. En voor zover het aanbod aan meerwaardeveleskippen al zou kunnen volgen, lijkt het om diverse redenen erg moeilijk om op deze markten een eigen plaats te veroveren. Daarvoor is het immers nog optornen tegen de eigen labels die voor Nederland bijvoorbeeld sterk gericht zijn op dierenwelzijn en voor Duitsland op (eigen) herkomst en regionaliteit. Kansen zijn er wellicht wel, maar ze moeten als beperkt worden beschouwd.

Belangrijk voor het potentieel voor meerwaardeveleskippen lijkt de trend naar verkoop in stukken in plaats van als gehele kip. Generieke promotie voor meerwaardeveleskippen in Vlaanderen/België wordt op dit moment niet als wenselijk ervaren.

1 SITUERING

De vraag naar dit studiewerk is ontstaan vanuit de bezorgdheid van een aantal sectorspelers om niet achterop te hinken op het vlak van de ontwikkeling en de vermarkting van vleeskippen die aan hogere dan de gangbare of wettelijke productievoorwaarden voldoen. Hoe te komen tot een toekomstbestendige en verantwoorde vleeskippensector op basis van draagvlak in markt en maatschappij?

Daarbij is sprake van de eventuele ontwikkeling van de “kip van de toekomst”. Die zou het best een optimaal compromis vertegenwoordigen tussen de mate waarin de “burger” geïnteresseerd is in een meerwaardevleeskip en er “als consument” toe bereid is om er een meerprijs voor te betalen.

Maar vooraleer we zover zijn, dient eerst onderzocht waar we op dit moment staan in Vlaanderen/België met de productie van vleeskippen in het algemeen en van meerwaardevleeskippen in het bijzonder. Welke ketens zijn er in Vlaanderen naast de biologische productie en de meer gangbare productie en welk aandeel eisen ze op? Kunnen we die beter in kaart brengen, zoals dat eerder al gebeurde voor Wallonië en het aanbod beter kwantificeren?

Op basis daarvan kan dan ingeschat worden of er groeipotentieel is dat nog benut kan worden. Daarnaast kan een beperkte benchmarking met de buurlanden Nederland en Duitsland bijkomende indicaties opleveren. Hoe is de situatie voor meerwaardevleeskippen daar en zijn er mogelijkheden voor export?

Tot slot wordt ook de vraag gesteld of het potentieel voldoende groot is om er in Vlaanderen specifieke actie of promotie rond te voeren.

Het is belangrijk om te beseffen dat dit rapport het resultaat is van een beperkte marktstudie die vooral een verkenning wil zijn voor het potentieel van meerwaardevleeskippen in Vlaanderen eerder dan een volledig en gedetailleerd beeld te willen schetsen.

2 INLEIDING

In deze inleiding maken we afspraken over de gebruikte terminologie en gaan we in op de betekenis van hogere dan wettelijke productievoorwaarden.

2.1 GEBRUIKTE TERMINOLOGIE

In dit rapport spreken we van vleeskippen. Dat zijn kippen die gehouden worden voor de productie van kippenvlees. We gebruiken dus niet de eveneens in de praktijk gebruikte termen zoals braadkippen of mestkippen of vleeskuikens.

Wanneer we spreken over vleeskippen die aan hogere dan de gangbare of wettelijke productievoorwaarden voldoen, zullen we vaak de term “meerwaardekip” of “meerwaardevleeskip” gebruiken. Deze term is wellicht makkelijker hanteerbaar en toch voldoende duidelijk. Het gaat er immers om dat er ten opzichte van de gangbare productiewijze (substantieel) hogere productievoorwaarden gelden, zodat het product aan een hogere dan de gangbare prijs verkocht kan worden (en dus “meer waard” is geworden). Het is dus geen kwestie van markttoegang, maar van differentiatie naar een duurder marktsegment.

Wanneer gesproken wordt over vleeskippen met hogere dan gangbare of wettelijke productievoorwaarden kunnen deze extra voorwaarden te maken hebben met milieuvorwaarden, maar hoeft dat niet per se zo te zijn. Zo is het feit dat een kip gevoederd wordt met een bepaald percentage maïs wel gekoppeld aan bepaalde wensen van consumenten en kan daardoor een hogere waarde worden gerealiseerd, maar is dat feit alleen geen garantie voor een hoger niveau van milieu-duurzaamheid.

2.2 OVER HOGERE DAN WETTELIJKE PRODUCTIEVOORWAARDEN

2.2.1 Wettelijke bepalingen

Dierbezetting

Op Europees niveau gelden algemene regels voor de bescherming van voor landbouwdoeleinden gehouden dieren. Voor verschillende diersoorten is vervolgens specifieke regelgeving vastgesteld. De Europese Richtlijn 2007/43/EG van de Raad van 28 juni 2007 tot vaststelling van minimumvoorschriften voor de bescherming van vleeskuikens is gepubliceerd op 12 juli 2007. Op enkele punten na is deze volledig omgezet in nationale wetgeving en overgenomen in het Koninklijk Besluit (KB) van 13 juni 2010. Dit houdt in dat de bezettingsdichtheid voor nagenoeg alle bedrijven met vleeskippen vanaf 1 juli 2010 wordt beperkt.

In de richtlijn wordt de maximale bezettingsdichtheid van een stal op 33 kg/m² gezet. Wanneer er echter aan bijkomende eisen wordt voldaan, kan een pluimveehouder kiezen voor een bezettingsdichtheid van maximaal 39 kg/m². Een van die criteria is de aanwezigheid van een ventilatiesysteem waarmee de temperatuur, vochtigheidsgraad, NH₃- en CO₂-gehalten binnen strikte grenzen blijven. Als de pluimveehouder bovendien een gids van goede praktijken gebruikt en een voldoende laag sterftecijfer heeft, mag hij het aantal vleeskippen in zijn stal verhogen tot het absolute maximum van 42 kg/m².

Voor een volledig overzicht van de geldende wet- en regelgeving wordt verwezen naar Van Gansbeke S. & Van den Bogaert T. (2011). Daarin is onder meer sprake van de algemeen geldende regelgeving inzake de bescherming van voor landbouwdoeleinden gehouden dieren (KB van 1 maart 2000) en van de wet betreffende de bescherming en het welzijn van dieren (KB van 14 augustus 1986). Er is ook sprake van voorschriften in relatie met het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen (FAVV). Specifieke regelgeving is eveneens uitgewerkt voor nieuw te bouwen (emissiearme) stalsystemen.

Biologische pluimveehouderij

Biologisch vleeskippenhouders hebben verplichte bepalingen in verband met de binnenruimte, buitenruimte (uitloop), grootte van de toom per afdeling en grootte van het gehele bedrijf (maximaal 16.000 vleeskuikens per ronde). Biologische poeljen moeten vanaf 3 dagen biologisch opgefokt worden. Dit betekent o.a. dat het voer biologisch moet zijn en dat vanaf de leeftijd van 6 weken bij goede weersomstandigheden toegang moet verschaft worden tot de uitloop. De biologische wetgeving stelt ook dat in de biologische vleeskippenhouderij gebruik gemaakt moet worden van traag groeiende rassen. De Vlaamse overheid legde deze rassen vast in een lijst. Het voer hoort uit ingrediënten van biologische oorsprong te bestaan (Bioforum, 2012).

Etikettering

Daarnaast is het nuttig om eveneens te wijzen op de regelgeving voor de facultatieve etikettering. Het gaat om vermeldingen met betrekking tot het dier zelf, de voederwijze of het houderijsysteem. Deze etikettering is wettelijk geregeld op Europees niveau en is van toepassing op het vlees van volgende pluimveesoorten: hanen, kippen, kalkoenen, eenden, ganzen en parelhoenders. Het gaat om volgende vermeldingen: *“gevoederd met ... % ...”*, *“scharrel ... binnengehouden”*, *scharrel ... met uitloop”*, *“boerenscharrel ... met uitloop”/“hoeve ...*

met uitloop”, en “boerenscharrel ... met vrije uitloop”/“hoeve ... met vrije uitloop”. Aan elk van deze vermeldingen zijn uiteraard een reeks vastgelegde wettelijke voorwaarden gekoppeld.

2.2.2 Hogere dan wettelijke bepalingen

Wanneer sprake is van hogere dan wettelijke productievoorwaarden dan gaat het in het kader van deze studie en met betrekking tot de productie van vleeskippen met name over voorwaarden die verder gaan dan de minimumvoorschriften.

Bijkomende productie-eisen zijn vooral denkbaar:

- op het vlak van het ras;
- op het vlak van het voeder (in de brede zin);
- op het vlak van de productiewijze (in de brede zin).

Ras

Op vlak van het ras is de belangrijkste parameter de groeisnelheid. Traag groeiende rassen hebben meer tijd nodig om slachtrijp te worden. Er is sprake van minimum 70 dagen maar ook van minstens 81 dagen. Deze kippen staan in contrast met de snel groeiende rassen, waarvoor een groeiperiode van 42 dagen (6 weken) geldt, maar die vaak al na 35 à 40 dagen deels worden geslacht (uitladen van een deel van de kippen om voldoende ruimte te hebben voor het doorgroeien van de andere).

Voor snel groeiende rassen wordt soms de term “plofkip” gebruikt, waarmee wordt aangegeven dat deze kippen snel gezondheidsproblemen beginnen te krijgen wanneer ze beduidend langer moet worden aangehouden (bijvoorbeeld wanneer er een vervoersverbod geldt door een uitbraak van vogelgriep). Dit is een gevolg van de selectie van deze rassen vleeskippen voor een snelle groei, in het bijzonder van de borst- en bilpartijen.

Voeding

In principe is een kip een alleseter. Van nature heeft de kip wel een voorkeur voor graangewassen. Bij de voeding kunnen heel wat parameters aan bod komen. Zo kan een minimumpercentage worden voorgeschreven voor graan in het voeder (bijvoorbeeld 70%) of voor een bepaalde graansoort (bijvoorbeeld 50% bij de maïskip). Genetisch gemodificeerd voeder kan toegelaten zijn of niet. Er kunnen eisen of normen gesteld worden voor een aantal voederadditieven (bijvoorbeeld vitaminen en mineralen), voor het gebruik van diergeneesmiddelen en voor het gebruik van synthetische aminozuren (wel of niet toegelaten volgens het lastenboek).

Houderijvorm

Ook bij de houderijvorm kunnen heel wat criteria meespelen. Worden de dieren gehouden zodat ze hun natuurlijk gedrag voldoende kunnen vertonen en hebben ze de nodige ruimte? Gaat het om scharrelkippen die binnen worden gehouden of hebben ze ook uitloop? Hoeveel dieren of gewicht is er per vierkante meter binnenoppervlakte maximaal toegelaten en hoeveel vierkante meter per dier is er buiten? Hoe gebeurt de klimaatregeling in de stal en wordt er voldoende aandacht besteed aan het stof? Krijgen de dieren ook stalstrooisel (stro)? Welke sanitaire maatregelen zijn voorzien?

2.2.3 Lastenboeken private labels

In de lastenboeken van (private) labels met hogere dan de wettelijke productievoorwaarden is vaak een combinatie gezocht van parameters op het vlak van het ras, de voeding en de houderijvorm. Essentie is dat gezocht wordt naar een match tussen enerzijds de aspiraties van consumenten ten aanzien van het product en de productiewijze en de prijs die zij bereid zijn om daarvoor te betalen.

Wanneer de productievoorwaarden voor een bepaald label van vleeskippen verder gaan dan de minimumvoorschriften voor het houden van deze dieren, dan worden dergelijke bijkomende eisen doorgaans vastgelegd in een bij dat label horend lastenboek. Dergelijke "claims" hoeven dus niet steeds wettelijk vastgelegd te zijn.

Producenten die voor dat label produceren worden gecontroleerd of ze het lastenboek respecteren. In principe gebeurt dat door een erkende en onafhankelijke controleorganisatie.

3 EEN BLIK OP DE MARKT VAN VLEESKIPPEN IN BELGIË/VLAANDEREN

3.1 DE PRODUCTIE VAN VLEESKIPPEN IN BELGIË EN VLAANDEREN

Over de periode 2009-2013 is het in aantal dieren gemeten belang van de Belgische pluimveehouderij nauwelijks veranderd. Het aantal (op basis van de jaarlijkse telling) gehouden stuks pluimvee (inclusief vermeerdering) lag in die periode tussen de 33,2 en de 36,4 miljoen stuks. Het gemiddelde bedroeg 35 miljoen stuks (tabel 1). Binnen dat totale aantal vond wel een verschuiving plaats in de richting van de vleeskippenhoudery. In 2005 was het aandeel nog minder dan 60% maar dat is over de jaren gestaag gestegen en bedroeg in 2013 meer dan 66%.

Het leeuwenaandeel van de pluimveeproductie bevindt zich in Vlaanderen en dat aandeel lijkt nog te stijgen. Het bedroeg bijna 85% in 2010 en evolueerde naar bijna 88% in 2013 (tabel 2). Deze verhouding wordt ook gerespecteerd voor de productie van vleeskippes. In 2010 gebeurde bijna 84% van deze productie in Vlaanderen en in 2013 bijna 87%. In totaal werden in 2013 (en op basis van de jaarlijkse telling) meer dan 23 miljoen vleeskippes gehouden in België.

Zoals in de meeste landbouwsectoren is er ook in de vleeskippenhoudery sprake van een aanzienlijke schaalvergroting. Maar de gemiddelde schaal en de snelheid waarmee die verandert, verschillen tussen Vlaanderen en Wallonië. Over de periode 2009-2013 steeg het gemiddeld aantal vleeskippes per bedrijf voor België van 22.100 naar 22.700 dieren (tabel 3). In Vlaanderen was de ontwikkeling veel sterker. Daar evolueerde het gemiddeld aantal vleeskippes per bedrijf van 28.600 dieren in 2009 naar 37.800 dieren in 2013.

De schaalvergroting werd gefaciliteerd als gevolg van een daling van het aantal bedrijven die vleeskippes produceren. Voor België daalde dat aantal van 936 bedrijven in 2009 naar 891 bedrijven in 2013 (tabel 4). Van de 593 Vlaamse vleeskippesbedrijven in 2009 bleven er in 2013 nog 535 over. Over dezelfde periode steeg het aantal geproduceerde vleeskippes in Vlaanderen van circa 17,0 naar 20,2 miljoen stuks. Dezelfde tabel verschaft ook inzicht in de regionale spreiding van de vleeskippesproductie binnen Vlaanderen. In 2013 komt de provincie West-Vlaanderen naar voren als grootste producent, gevolgd door Antwerpen, Oost-Vlaanderen, Limburg en West-Vlaanderen.

Tabel 5 toont de indeling van de Vlaamse vleeskippesbedrijven naar grootteklasse. Daaruit blijkt dat in 2013 bijna 45% van de vleeskippesproductie gerealiseerd wordt op 17% van de bedrijven met meer dan 70.000 vleeskippes. Het aandeel van de bedrijven met meer dan 70.000 dieren is over de laatste jaren ook verder toegenomen, ten nadele vooral van de bedrijven met 10.000 tot 30.000 en van 30.000 tot 50.000 vleeskippes. 20% van de bedrijven produceren samen nauwelijks meer dan 1% van de vleeskippes.

Tabel 1: Belgische productie van pluimvee en vleeskippen, 2009-2013, in aantallen

	2009	2010	2011	2012	2013
Totaal pluimvee (inclusief vermeerdering)	33.239.904	34.374.537	36.442.211	35.618.325	35.108.325
Totaal vleeskippen	20.659.189	21.899.337	23.084.485	22.705.256	23.284.584
Aandeel vleeskippen	62,2	63,7	63,3	63,7	66,3

Bron: FOD Economie/AD Statistiek

Tabel 2: Verdeling Belgische productie van pluimvee en vleeskippen tussen Vlaanderen en Wallonië, 2010 en 2013

2010	Vlaanderen	Wallonië	Totaal
Pluimvee (aantal dieren)	29.125.264	5.248.907	34.374.537
Aandeel Vlaanderen en Wallonië (%)	84,7	15,3	100,0
waarvan vleeskippen (aantal dieren)	18.310.246	3.588.891	21.899.337
Aandeel Vlaanderen en Wallonië (%)	83,6	16,4	100,0
2013			
Pluimvee (aantal dieren)	30.759.775	4.348.365	35.108.325
Aandeel Vlaanderen en Wallonië (%)	87,6	12,4	100,0
waarvan vleeskippen (aantal dieren)	20.226.313	3.058.233	23.284.584
Aandeel Vlaanderen en Wallonië (%)	86,9	13,1	100,0

Bron: FOD Economie/AD Statistiek

Tabel 3: Evolutie van de schaalgrootte, 2009-2013, in aantallen

	2009	2010	2011	2012	2013
Vleeskippen per bedrijf in Vlaanderen	28.636	31.034	34.977	34.397	37.807
Vleeskippen per bedrijf nationaal	22.072	23.881	23.181	21.254	22.700

Bron: FOD Economie/AD Statistiek

Tabel 4: Regionale spreiding vleeskippenproductie binnen Vlaanderen, verdeling bedrijven en dieren per provincie, 2009-2013, dieraantallen in duizendtallen

	2009		2010		2011		2012		2013	
	Bedrijven	Dieren	Bedrijven	Dieren	Bedrijven	Dieren	Bedrijven	Dieren	Bedrijven	Dieren
West-Vlaanderen	226	5.461	221	6.219	216	6.785	213	6.586	225	7.320
Oost-Vlaanderen	128	3.265	131	3.487	116	4.048	116	3.448	111	3.903
Antwerpen	127	5.031	128	5.277	124	5.465	123	5.497	101	5.663
Limburg	75	2.276	71	2.369	68	2.509	68	2.647	67	2.500
Vlaams-Brabant	37	948	39	958	40	920	32	809	31	841
Totaal Vlaanderen	593	16.981	590	18.310	564	19.727	552	18.987	535	20.227
Totaal België	936	20.659	917	21.899	851	23.085	893	22.705	891	23.285

Bron: FOD Economie/AD Statistiek

Tabel 5: Indeling van bedrijven met vleeskippen per grootteklasse, Vlaanderen, 2011-2013

	2011		2012		2013*	
	% bedrijven	% vleeskippen	% bedrijven	% vleeskippen	% bedrijven	% vleeskippen
20 - 99 vleeskippen	8,2	0,0	9,8	0,0	9,7	0,0
100 - 9.999 vleeskippen	10,1	1,2	10,3	1,3	10,6	1,2
10.000 - 29.999 vleeskippen	36,3	20,6	33,3	18,6	31,0	15,7
30.000 - 49.999 vleeskippen	21,5	23,9	21,4	24,2	19,6	20,1
50.000 - 69.999 vleeskippen	12,6	20,8	13,0	22,0	12,0	18,5
meer dan 70.000 vleeskippen	11,3	33,5	12,1	33,9	17,1	44,5
Geheel van bedrijven met minstens 20 vleeskippen	100,0	100,0	100,0	1,0	100,0	100,0

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van FOD Economie/AD Statistiek

* Raming

3.2 AANTAL SLACHTINGEN VAN GEVOGELTE EN VLEESKIPPEN IN BELGIË/VLAANDEREN

3.2.1 Totaal aantal slachtingen van gevogelte

Tabel 6 verschaft meer inzicht in het totaal aantal slachtingen van gevogelte (kippen, kalkoenen, eenden en andere) voor België en de gewesten voor de periode 2011-2013. In 2013 vertegenwoordigden kippen 99,6% van deze slachtingen in aantal stuks en 97,7% in slachtgewicht.

Voor heel België bedroeg het totaal aantal geslachte kippen (alle soorten kippen + netto invoer) meer dan 303 miljoen dieren in 2011, 308 miljoen dieren in 2012 en bijna 291 miljoen dieren in 2013. Voor 2013 betekende dat circa 5,6 miljoen slachtingen per week.

89% van de slachtingen vond in 2013 plaats in Vlaanderen. Deze totale slachtcijfers houden rekening met de in- en uitvoer van levende dieren en zijn - zoals verder zal blijken - duidelijk van een hogere orde dan de voor uitsluitend in Vlaanderen/België geproduceerde vleeskippen.

Tabel 6: Slachtingen van gevogelte voor België en de gewesten, 2011-2013

	2011			2012			2013		
	Vlaams Gewest + Hoofdstedelijk Gewest	Waals gewest	België	Vlaams Gewest + Hoofdstedelijk Gewest	Waals gewest	België	Vlaams Gewest + Hoofdstedelijk Gewest	Waals gewest	België
Gevogelte:									
Aantal slachtingen	273.737.175	30.749.757	304.486.932	277.149.758	31.967.831	309.117.589	259.616.269	31.977.202	291.593.471
Totaal slachtgewicht	362.791.193	39.961.843	402.753.036	369.430.233	40.783.756	410.213.989	347.366.519	40.722.781	388.089.300
Waarvan kippen:									
Aantal slachtingen			303.349.570			308.010.347			290.476.461
Totaal slachtgewicht			394.007.514			401.744.862			379.333.166

Bron: FOD Economie/AD Statistiek

3.2.2 Inschatting van de slachtingen van in België geproduceerde vleeskippen

Op basis van de gemiddelde duur van een ronde kan op basis van de cijfers van de jaarlijkse telling (FOD Economie/AD Statistiek) ook een schatting worden gemaakt van het aantal geslachte vleeskippen op basis van de productie in Vlaanderen. Deze is weergegeven in tabel 7. Op basis van de gemiddelde duur per cyclus van 53,3 dagen kunnen jaarlijks nagenoeg 7 rondes worden afgewerkt (zie ook bijlage 1).

Over de beschouwde periode en op deze wijze berekend, varieerde het geschatte aantal slachtingen van in Vlaanderen geproduceerde vleeskippen tussen de 138,1 miljoen (in 2011) en de 141,6 miljoen (in 2013) dieren. Gemiddeld ging het over meer dan 137,5 miljoen geslachte Vlaamse vleeskippen.

Voor 2013 zou het aantal slachtingen van in Vlaanderen geproduceerde vleeskippen neerkomen op bijna 2,7 miljoen stuks per week.

Tabel 7: Inschatting aantal slachtingen van vleeskippen op basis van de productie van vleeskippen in Vlaanderen, 2011-2013, dieren in duizendtallen

	2011	2012	2013	Gemiddelde
Aantal gehouden dieren in Vlaanderen	19.727	18.987	20.227	19.647
Gemiddeld aantal rondes	7	7	7	7
Geschat aantal slachtingen van vleeskippen	138.089	132.909	141.589	137.529

Bron: FOD Economie/AD Statistiek en Departement Landbouw en Visserij /Landbouwmonitoringsnetwerk (LMN)

Het gemiddeld over de periode 2009-2013 gehouden aantal vleeskippen in heel België bedroeg 22,3 miljoen dieren, voor 2013 ging het om 23,3 miljoen dieren. Rekening houdend met eenzelfde duur per cyclus zou dat voor 2013 resulteren in circa 163 miljoen geslachte vleeskippen of meer dan 3,1 miljoen geslachte vleeskippen per week.

We stellen dus vast dat er tussen het totaal aantal kippenslachtingen (circa 5,6 miljoen stuks per week) en het geschat aantal slachtingen op basis van in België geproduceerde vleeskippen een groot verschil valt waar te nemen. Daarom zijn volgende verklaringen noodzakelijk.

Bij de hierboven vermelde cijfers gaat het alleen om een inschatting van het aantal slachtingen voor vleeskippen en niet voor het geheel van pluimveeslachtingen (waarin bijvoorbeeld ook de slachting van legkippen begrepen is).

Deze cijfers houden evenmin rekening met de in- en uitvoer van volwassen levende dieren. De netto invoer vanuit (Noord-)Frankrijk en Nederland voor het slachten in België is echter erg belangrijk en zou de laatste tijd volgens expertinschatting meer dan een derde van het aantal slachtingen van pluimvee bedragen.

Tabel 8 bevestigt deze inschatting. Daaruit blijkt immers dat in 2013 netto bijna 119 miljoen Nederlandse en Franse kippen werden ingevoerd om geslacht te worden in België. Dan komt neer op nagenoeg 2,3 miljoen dieren per week. Het betreft dan wel alle soorten kippen, niet alleen vleeskippen. Deze netto-invoer vertegenwoordigt op zich meer dan 40% van de slachtingen van gevogelte in België in 2013.

Tabel 8: Handel van levende kippen met Nederland en Frankrijk, 2009-2013, in 1.000 stuks

	2009	2010	2011	2012	2013
Import naar België vanuit Frankrijk (in 1.000 stuks)	41.313	41.476	42.902	43.384	51.127
Export vanuit België naar Frankrijk (in 1.000 stuks)	1.192	878	1.540	1.001	891
Export - Import (in 1.000 stuks)	-40.121	-40.598	-41.362	-42.383	-50.236
Import naar België vanuit Nederland (in 1.000 stuks)	99.291	115.542	103.635	111.020	81.383
Export vanuit België naar Nederland (in 1.000 stuks)	11.516	10.097	10.597	8.938	13.030
Export - Import (in 1.000 stuks)	-87.775	-105.445	-93.038	-102.082	-68.353

Bron: Eurostat + Bewerkingen Departement Landbouw en Visserij/AMS

Bij de schatting van het aantal slachtingen op basis van de in Vlaanderen/België gehouden vleeskippen is evenmin rekening gehouden met het feit dat de duur van een ronde (inclusief de verplichte leegstand tussen twee rondes) voor meerwaardekippen vaak behoorlijk langer is dan voor de gangbare productie. Maar gezien het beperkte aandeel van deze meerwaardekippen in het geheel is de impact op het gemiddelde zeer klein.

3.3 IMPORT EN EXPORT

3.3.1 Import en export van kippenvlees

In het kader van deze studie kijken we niet alleen naar de markt voor vleeskippen in België/Vlaanderen, maar ook naar die in Nederland en Duitsland. Daarom wordt in tabel 9 voor deze landen een overzicht gegeven van de evolutie van de import en export van kippenvlees (in ton geslacht gewicht) over de periode 2009-2013. Het betreft alle kippenvlees, dus zowel hele kippen als stukken en zowel onder verse en gekoelde als in diepgevroren vorm.

Het valt op dat de cijfers van jaar tot jaar soms belangrijke verschillen vertonen. Het is daarom niet evident om over de beschouwde periode uit te maken of de trend van de invoer of de uitvoer, naar EU-lidstaten of naar derde landen, nu stijgend of dalend is dan wel of dat we eerder moeten spreken van een soort schommeling. Voorzichtigheid is daarom geboden om uit de cijfers conclusies te trekken omdat deze sterk kunnen veranderen al naargelang de beschouwde periode.

Volgende vaststellingen zijn belangrijk:

- België, Nederland en Duitsland zijn zowel importeur als exporteur van pluimveevlees.
- in 2013 voerde Duitsland bijna 369.000 ton in. Voor Nederland en België was dat respectievelijk circa 310.000 en 150.000 ton. Voor België en Duitsland was de invoer uit derde landen over de periode 2009-2013 met respectievelijk 5 en 3% relatief laag, terwijl Nederland 16% uit derde landen invoerde. Invoer gebeurt dus hoofdzakelijk uit EU-lidstaten.
- de EU-lidstaten zijn over de periode 2009-2013 ook de belangrijkste exportbestemming: 82% voor België, 78% voor Nederland en 62% in het geval van Duitsland. De Duitse export richt zich blijkbaar in belangrijkere mate op derde landen. In 2013 voerde Nederland bijna 875.000 ton pluimveevlees uit, tegenover circa 415.000 ton voor België en 328.000 ton voor Duitsland.
- het verschil tussen export en import geeft de mate aan waarin een land netto exporteur of importeur is. Zowel Nederland als België zijn belangrijke netto exporteurs: voor Nederland bedroeg het saldo in 2013 meer dan 574.000 ton, voor België bijna 265.000 ton. Duitsland heeft wel een positief saldo ten aanzien van derde landen, maar is globaal en zeker ten aanzien van de EU-lidstaten netto importeur. Globaal gaat het om een negatief saldo van meer dan 40.000 ton, maar ten aanzien van de EU-lidstaten gaat het om bijna 116.000 ton.
- voor EU-lidstaten die netto exporteur zijn zoals België biedt de Duitse (consumenten)markt voor vleeskippen dus kansen.

Tabel 9: Import en export van kippenvlees, in ton geslacht gewicht, 2009-2013

IMPORT															
	HERKOMST : EU-lidstaten					HERKOMST : 3e landen					HERKOMST : totaal				
	2009	2010	2011	2012	2013	2009	2010	2011	2012	2013	2009	2010	2011	2012	2013
Nederland	243.442	255.831	293.524	288.907	272.381	65.334	51.178	60.324	51.053	37.932	308.776	307.009	353.849	339.960	310.312
Duitsland	283.922	307.445	312.613	320.363	362.584	10.043	8.831	9.100	7.455	6.162	293.966	316.275	321.713	327.819	368.745
België	89.254	97.559	122.746	129.948	143.574	990	781	1.715	18.088	6.844	90.245	98.339	124.461	148.035	150.418
EXPORT															
	BESTEMMING : EU-lidstaten					BESTEMMING : 3e landen					BESTEMMING : totaal				
	2009	2010	2011	2012	2013	2009	2010	2011	2012	2013	2009	2010	2011	2012	2013
Nederland	591.564	707.291	782.385	674.637	665.825	138.667	169.624	211.900	241.389	208.658	730.231	876.915	994.285	916.026	874.484
Duitsland	172.357	188.758	215.967	232.076	247.003	90.208	85.224	71.679	89.539	81.386	262.565	273.983	287.646	321.614	328.388
België	293.381	318.723	327.329	362.666	329.699	49.524	62.561	74.353	78.965	85.650	342.906	381.284	401.682	441.631	415.349
EXPORT - IMPORT															
	BESTEMMING : EU-lidstaten					BESTEMMING : 3e landen					BESTEMMING : totaal				
	2009	2010	2011	2012	2013	2009	2010	2011	2012	2013	2009	2010	2011	2012	2013
Nederland	348.122	451.460	488.860	385.730	393.445	73.333	118.447	151.576	190.336	170.727	421.455	569.907	640.437	576.066	564.171
Duitsland	-111.565	-118.686	-96.647	-88.288	-115.581	80.165	76.394	62.579	82.083	75.224	-31.401	-42.293	-34.067	-6.204	-40.357
België	204.127	221.165	204.583	232.718	186.125	48.534	61.781	72.638	60.877	78.806	252.661	282.945	277.221	293.596	264.931

Bron: Eurostat + bewerkingen Departement Landbouw en Visserij/AMS

Gebruikte codes												
02071110	FRESH OR CHILLED, PLUCKED AND GUTTED FOWLS OF SPECIES GALLUS DOMESTICUS, WITH HEADS AND FEET, KNOWN AS "83% CHICKENS"											
02071470	FROZEN CUTS OF FOWLS OF THE SPECIES GALLUS DOMESTICUS, WITH BONE IN (EXCL. HALVES OR QUARTERS, WHOLE WINGS, WITH OR WITHOUT TIPS, BACKS, NECKS, BACKS WITH NECKS ATTACHED, RUMPS AND WING-TIPS, BREASTS, LEGS AND CUTS THEREOF)											
02071190	FRESH OR CHILLED, PLUCKED AND DRAWN FOWLS OF SPECIES GALLUS DOMESTICUS, WITHOUT HEADS, FEET, NECKS, HEARTS, LIVERS AND GIZZARDS, KNOWN AS "65% CHICKENS", AND OTHER FORMS OF FRESH OR CHILLED FOWL, NOT CUT IN PIECES (EXCL. "83% AND 70% CHICKENS")											
02071210	FROZEN FOWLS OF SPECIES GALLUS DOMESTICUS, PLUCKED AND DRAWN, WITHOUT HEADS AND FEET BUT WITH NECKS, HEARTS, LIVERS AND GIZZARDS, KNOWN AS "70% CHICKENS"											
02071290	FROZEN FOWLS OF SPECIES GALLUS DOMESTICUS, PLUCKED AND DRAWN, WITHOUT HEADS, FEET, NECKS, HEARTS, LIVERS AND GIZZARDS, KNOWN AS "65% CHICKENS", AND OTHER FORMS OF FOWL, NOT CUT IN PIECES (EXCL. "70% CHICKENS")											
02071310	FRESH OR CHILLED BONELESS CUTS OF FOWLS OF THE SPECIES GALLUS DOMESTICUS											
02071320	FRESH OR CHILLED HALVES OR QUARTERS OF FOWLS OF THE SPECIES GALLUS DOMESTICUS											
02071330	FRESH OR CHILLED WHOLE WINGS, WITH OR WITHOUT TIPS, OF FOWLS OF THE SPECIES GALLUS DOMESTICUS											
02071340	FRESH OR CHILLED BACKS, NECKS, BACKS WITH NECKS ATTACHED, RUMPS AND WING-TIPS OF FOWLS OF THE SPECIES GALLUS DOMESTICUS											
02071350	FRESH OR CHILLED BREASTS AND CUTS THEREOF OF FOWLS OF THE SPECIES GALLUS DOMESTICUS, WITH BONE IN											
02071360	FRESH OR CHILLED LEGS AND CUTS THEREOF OF FOWLS OF THE SPECIES GALLUS DOMESTICUS, WITH BONE IN											
02071370	FRESH OR CHILLED CUTS OF FOWLS OF THE SPECIES GALLUS DOMESTICUS, WITH BONE IN (EXCL. HALVES AND QUARTERS, WHOLE WINGS, WITH OR WITHOUT TIPS, BACKS, NECKS, BACKS WITH NECKS ATTACHED, RUMPS AND WING-TIPS, BREASTS, LEGS AND PARTS THEREOF)											
02071410	FROZEN BONELESS CUTS OF FOWLS OF THE SPECIES GALLUS DOMESTICUS											
02071420	FROZEN HALVES OR QUARTERS OF FOWLS OF THE SPECIES GALLUS DOMESTICUS											
02071430	FROZEN WHOLE WINGS, WITH OR WITHOUT TIPS, OF FOWLS OF THE SPECIES GALLUS DOMESTICUS											
02071440	FROZEN BACKS, NECKS, BACKS WITH NECKS ATTACHED, RUMPS AND WING-TIPS OF FOWLS OF THE SPECIES GALLUS DOMESTICUS											
02071450	FROZEN BREASTS AND CUTS THEREOF OF FOWLS OF THE SPECIES GALLUS DOMESTICUS, WITH BONE IN											
02071460	FROZEN LEGS AND CUTS THEREOF OF FOWLS OF THE SPECIES GALLUS DOMESTICUS, WITH BONE IN											
02071130	FRESH OR CHILLED, PLUCKED AND DRAWN FOWLS OF SPECIES GALLUS DOMESTICUS, WITHOUT HEADS AND FEET BUT WITH NECKS, HEARTS, LIVERS AND GIZZARDS, KNOWN AS "70% CHICKENS"											

3.3.2 Import en export van hele verse of gekoelde vleeskippen

Deze cijfers over de import en export van hele verse of gekoelde vleeskippen zouden een goede indicator moeten zijn om het potentieel voor vleeskippen met hogere dan wettelijke productievoorwaarden beter te benaderen. Dergelijke vleeskippen worden immers nog in belangrijke mate in deze vorm verkocht (hoewel het aandeel hele vleeskippen ook in dit segment sterk daalt).

Voor de evaluatie van het belang van de invoer en uitvoer van hele verse of gekoelde vleeskippen zijn enkel de (Eurostat-)codes 02071110 ("83% chickens"), 02071190 ("65% chickens") en 02071130 ("70% chickens") meegenomen.

De herberekening van de invoer- en uitvoercijfers voor uitsluitend hele verse of gekoelde vleeskippen (tabel 10) levert voor Nederland, Duitsland en België volgende extra informatie op:

- het belang van derde landen voor deze handel is nagenoeg marginaal, zowel met betrekking tot de invoer als de uitvoer.
- het beeld van Nederland en België als netto-uitvoerders blijft mooi gehandhaafd. Alleen zijn de volumes veel kleiner geworden. Voor Nederland, Duitsland en België ging het in 2013 om respectievelijk 1,5%, 7,8% en 5,5% van de invoer uit EU-lidstaten en 3,4%, 4,4% en 8,1% van de uitvoer naar EU-lidstaten.
- Duitsland blijft duidelijk ook voor hele verse of gekoelde vleeskippen netto-importeur. In de globale netto-invoerhoeveelheid van 17.446 ton kippenvlees in 2013 bedroeg het aandeel 15,1%
- voor Nederland en België bedroeg het aandeel hele verse of gekoelde vleeskippen in de netto-uitvoerhoeveelheid respectievelijk 4,6% en 10,2%.
- in 2013 voerde België 7.951 ton hele verse of gekoelde vleeskippen in en voerde het 26.860 ton uit.
- de Belgische netto-uitgevoerde hoeveelheid hele verse of gekoelde vleeskippen van 18.909 ton in 2013 komt bij een verondersteld gemiddeld gewicht van 1,5 kg per geslachte en voor de verkoop geprepareerde vleeskip neer op een netto-uitvoer van circa 12,6 miljoen vleeskippen.

In tabel 10 zijn ook de cijfers voor Frankrijk meegenomen. Daaruit blijkt dat de Franse invoer van hele verse of gekoelde vleeskippen over de beschouwde periode sterk gestegen is (verdubbeld), terwijl de export nagenoeg gelijk bleef. Daardoor kreeg de netto-exporteurspositie van Frankrijk een stevige knauw: van meer dan 14.000 ton in 2009 naar bijna 3.500 ton in 2013. In tegenstelling tot Nederland, Duitsland en België heeft Frankrijk nog een belangrijke uitvoer naar derde landen.

Tabel 10: Import en export van kippenvlees, als hele verse of gekoelde kippen, in ton geslacht gewicht, 2009-2013

IMPORT															
	HERKOMST : EU-lidstaten					HERKOMST : 3e landen					HERKOMST : totaal				
	2009	2010	2011	2012	2013	2009	2010	2011	2012	2013	2009	2010	2011	2012	2013
Nederland	4.163	9.438	8.041	5.964	4.104	0	0	0	0	0	4.163	9.438	8.041	5.964	4.104
Duitsland	21.671	23.086	23.509	26.885	28.251	1	0	0	0	0	21.672	23.086	23.509	26.885	28.251
België	8.089	7.197	8.226	7.785	7.951	0	0	0	0	0	8.089	7.197	8.226	7.785	7.951
Frankrijk	8.153	10.405	13.778	15.982	17.213	0	0	0	0	0	8.153	10.405	13.778	15.982	17.213
EXPORT															
	BESTEMMING : EU-lidstaten					BESTEMMING : 3e landen					BESTEMMING : totaal				
	2009	2010	2011	2012	2013	2009	2010	2011	2012	2013	2009	2010	2011	2012	2013
Nederland	36.110	32.017	25.134	26.642	22.382	7	5	5	1.427	111	36.117	32.022	25.139	28.069	22.493
Duitsland	10.258	9.952	10.429	10.107	10.805	13	50	269	232	312	10.271	10.002	10.698	10.339	11.117
België	25.244	23.186	25.561	26.786	26.860	53	9	4	144	27	25.297	23.195	25.565	26.930	26.887
Frankrijk	21.926	22.853	22.732	20.357	19.889	441	755	728	733	796	22.367	23.608	23.460	21.090	20.685
EXPORT - IMPORT															
	BESTEMMING : EU-lidstaten					BESTEMMING : 3e landen					BESTEMMING : totaal				
	2009	2010	2011	2012	2013	2009	2010	2011	2012	2013	2009	2010	2011	2012	2013
Nederland	31.947	22.579	17.093	20.678	18.278	7	5	5	1.427	111	31.954	22.584	17.098	22.105	18.389
Duitsland	-11.413	-13.134	-13.080	-16.778	-17.446	12	50	269	232	312	-11.401	-13.084	-12.811	-16.546	-17.134
België	17.155	15.989	17.335	19.001	18.909	53	9	4	144	27	17.208	15.998	17.339	19.145	18.936
Frankrijk	13.773	12.448	8.954	4.375	2.676	441	755	728	733	796	14.214	13.203	9.682	5.108	3.472

Bron: Eurostat + bewerkingen Departement Landbouw en Visserij/AMS

Gebruikte codes															
02071110 FRESH OR CHILLED, PLUCKED AND GUTTED FOWLS OF SPECIES GALLUS DOMESTICUS, WITH HEADS AND FEET, KNOWN AS "83% CHICKENS"															
02071190 FRESH OR CHILLED, PLUCKED AND DRAWN FOWLS OF SPECIES GALLUS DOMESTICUS, WITHOUT HEADS, FEET, NECKS, HEARTS, LIVERS AND GIZZARDS, KNOWN AS "65% CHICKENS", AND OTHER FORMS OF FRESH OR CHILLED FOWL, NOT CUT IN PIECES (EXCL. "83% AND 70% CHICKENS")															
02071130 FRESH OR CHILLED, PLUCKED AND DRAWN FOWLS OF SPECIES GALLUS DOMESTICUS, WITHOUT HEADS AND FEET BUT WITH NECKS, HEARTS, LIVERS AND GIZZARDS, KNOWN AS "70% CHICKENS"															

3.3.3 Aandeel Frankrijk in de Belgische invoer

Frankrijk heeft de reputatie heel wat hele (verse of gekoelde) vleeskippen met hogere dan wettelijke productievooraanwaarden op de Belgische markt af te zetten. Daarbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan de "Landes"-kippen of de "Poulet de Bresse". Vaak is er ook sprake van het "label Rouge"-label voor dit soort meerwaardekippen.

Tabel 11 geeft inzicht in de handel in hele verse of gekoelde vleeskippen tussen België en Frankrijk. Het valt daarbij op dat België over de beschouwde periode en in tonnage netto-uitvoerder is naar Frankrijk en dat deze positie zich heeft versterkt. Er wordt meer dan een verdubbeling vastgesteld van het verschil tussen de export naar Frankrijk en de invoer vanuit Frankrijk: van 3.547 ton in 2009 naar 7.774 ton in 2013.

Ook in waarde is de handelsbalans in de beschouwde periode in het voordeel van België gaan overhellen: van een negatief saldo van bijna 6 miljoen euro in 2009 naar een positief saldo in 2013 van bijna 5 miljoen euro.

Volgende conclusie dringt zich daarbij op: de export van Belgische gangbare vleeskippen naar Frankrijk is in volume (of gewicht) en in waarde belangrijker dan de import van hoogwaardigere vleeskippen vanuit Frankrijk naar België.

Het waardeverschil per eenheid gewicht kan immers eveneens uit tabel 11 worden afgeleid. In 2009 bedroeg de waarde van uit Frankrijk ingevoerde hele verse of gekoelde vleeskip 4,02 euro/kg tegenover 1,80 euro/kg voor de naar Frankrijk uitgevoerde. Voor 2013 bedroeg de waarde 4,72 euro/kg voor de waarde van uit Frankrijk ingevoerde en 2,03 euro/kg voor naar Frankrijk uitgevoerde hele verse of gekoelde vleeskip.

Tabel 11: Handel van hele verse of gekoelde vleeskippen met Frankrijk, 2009-2013, in ton en in 1.000 euro

	2009	2010	2011	2012	2013
Import naar België vanuit Frankrijk (in ton)	5.570	5.432	5.037	4.352	4.026
Export vanuit België naar Frankrijk (in ton)	9.118	8.929	11.500	11.758	11.800
Export - Import (in ton)	3.547	3.497	6.463	7.407	7.774
	2009	2010	2011	2012	2013
Import naar België vanuit Frankrijk (in 1.000 euro)	22.383	20.911	20.811	18.436	19.028
Export vanuit België naar Frankrijk (in 1.000 euro)	16.448	15.891	21.743	22.709	23.960
Export - Import (in 1.000 euro)	-5.935	-5.020	932	4.273	4.932

Bron: Eurostat + Bewerkingen Departement Landbouw en Visserij/AMS

Frankrijk blijft wel de belangrijkste exporteur van hele verse of gekoelde vleeskippen naar België. Over de periode 2009-2013 is het aandeel echter dalend.

In termen van gewicht was de daling het grootst, van 69% in 2009 naar 51% in 2013 (tabel 12).

In termen van waarde was de daling minder sterk, van 83% in 2009 naar 70% in 2013. Deze minder sterke daling in waarde is allicht het gevolg van het hoge aandeel van meerwaardevleeskippen in de invoer uit Frankrijk, terwijl het voor de overige ingevoerde vleeskippen in eerste instantie om gangbare vleeskippen gaat.

Tabel 12: Aandeel Frankrijk in de totale Belgische import van hele verse of gekoelde vleeskippen, 2009-2013, in ton en in 1.000 euro

	2009	2010	2011	2012	2013
Totale import in België (in ton)	8.089	7.197	8.226	7.785	7.951
Export naar België vanuit Frankrijk (in ton)	5.570	5.432	5.037	4.352	4.026
Aandeel Frankrijk in totale import (in %)	68,9	75,5	61,2	55,9	50,6

	2009	2010	2011	2012	2013
Totale import in België (in 1.000 euro)	26.966	24.447	26.997	24.923	27.160
Export naar België vanuit Frankrijk (in 1.000 euro)	22.383	20.911	20.811	18.436	19.028
Aandeel Frankrijk in totale import (in %)	83,0	85,5	77,1	74,0	70,1

Bron: Eurostat + Bewerkingen Departement Landbouw en Visserij/AMS

4 KETENS VOOR DE PRODUCTIE VAN VLEESKIPPEN IN BELGIË/VLAANDEREN

4.1 KETENS IN VLAANDEREN

In het kader van de studie is voor Vlaanderen een overzichtstabel opgesteld met de belangrijkste ketens voor vleeskippen (tabel 13). Deze tabel oogt relatief eenvoudig omdat het aantal belangrijke ketens beperkt blijft. Tussen de biologische vleeskip aan de ene zijde en de eerder gangbare ketens aan de andere zijde (de Belgische standaard Belplume, Belplume-Plus en de zogenaamde standaardkip) is het tussensegment relatief klein. Dat bestaat uit Mechelse koekoek en maïskippen. Bij Mechelse koekoek wordt nog een onderscheid gemaakt tussen “als scharrelkip, binnengehouden” en niet als scharrel gelabelde vleeskippen.

De belangrijkste verschillen tussen de ketens liggen op het vlak van het gebruikte oorsprongsmateriaal dat bepalend is voor de groeisnelheid en voor de leeftijd waarop de dieren geslacht worden, de maximale dichtheid van de dieren (en dus de ruimte die ze krijgen) en de voeding (welke grondstoffen zeker wel en welke zeker niet).

Belki

Bij de Vlaamse ketens van meerwaardevleeskippen valt de positie op van de in Aalst gelegen onderneming Belki NV, met slachterij en uitsnijderij. Deze is namelijk ketenregisseur voor zowel biovleeskippen (sedert 2001), Mechelse koekoek als maïskippen. De vleeskippen van Belki en de daarvan afgeleide producten zijn in principe bestemd voor de Belgische markt.

Belki is op dit moment de enige Vlaamse pluimveeslachterij die erkend is voor de facultatieve etikettering. Een aantal voorbeelden daarvan zijn te vinden in bijlage 2.

Per week worden er circa 23.000 biologische vleeskippen, 9.000 Mechelse koekoeken en 14.000 à 15.000 maïskippen geslacht. Daarnaast gaat het wekelijks onder meer ook om heel wat Belplume-kippen. In totaal zou Belki zo'n 300.000 kippen per week verwerken.

Voor de meerwaardekippen bevoorraadt Belki zich op dit moment bij een 75-tal bedrijven, waarvan circa 45 biologische, een 10-tal met Mechelse koekoek en een 15-tal met maïskippen. Van de 45 biologische bedrijven liggen er 44 in Wallonië.

Belki verzorgt het transport van de kippen van het bedrijf naar de slachterij en ook alle volgende schakels van de afzet. Eerder werden in contracten van anderhalf jaar (6 kweekrondes) de prijs met de pluimveehouder vastgelegd. Ondertussen kunnen nieuwe contracten rekenen op een contract voor 10 rondes (bijna 3 jaar). Aan de pluimveehouder worden twee veevoederproducenten voorgesteld en worden de eendagskuikens geleverd. Naast de ophaling van de slachtrijpe dieren wordt ook de begeleiding en de vaccinatie georganiseerd.

Belplume

Belplume is de standaard voor de vleeskippenhouderij in België. Over heel België bekeken, wordt geschat dat ruim meer dan 90% van de geproduceerde vleeskippen onder dit lastenboek valt. Voor Vlaanderen zou het zelfs gaan om ruim meer dan 95%.

Tabel 13: Ketens en lastenboeken waarbinnen de Vlaamse producenten van vleeskippen opereren

Label	Biokip (biologische vleeskip)	Mechelse koekoek (scharrelkip, binnengehouden)	Mechelse koekoek	Maïskip	Belplume-Plus	Belplumekip (BE-standaard)	Standaardkip (EU-minimum)
Ketenregisseur	Belki	Belki	Belki	Belki	Belplume	Belplume	Geen
Lastenboek (ja/nee)	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Neen
Oorsprongmateriaal (soort kip)							
- groeisnelheid (traag - middelmatig - snel)	traag, lijst erkende rassen	traag tot middelmatig	traag tot middelmatig	eerder middelmatig	snel	snel	snel
- kleur (wit - gekleurd)	gekleurd	gekleurd	gekleurd	wit	wit	wit	wit
Gemiddeld slachtgewicht (in kg)	2,4 - 2,6 kg	2,1 kg	2,3 kg	2,1 kg	2,0 - 2,8 kg	2,0 - 2,8 kg	2,0 - 2,8 kg
Minimum slachtleefijd (in dagen)	≥ 81 dagen of ≥ 70 dagen indien het gaat om erkende traaggroeiende rassen	70 dagen (volgens etiket) (56 dagen minimum voor scharrel)	81 dagen (volgens etiket)	49 dagen	35-42 dagen	35-42 dagen	35-42 dagen
Maximale dichtheid van de dieren							
- in gebouw (in dieren per m2)	10 kippen/m ²	15 kippen/m ² met een totaal levend gewicht van max. 25 kg/m ²	33 kg/m ² (tot max. 42 kg/m ² indien voldaan aan voorwaarden)	33 kg/m ² (tot max. 42 kg/m ² indien voldaan aan voorwaarden)	42 kg/m ² indien voldaan aan voorwaarden	42 kg/m ² indien voldaan aan voorwaarden	33 kg/m ² (met optie naar 39 kg/m ² - wel aanvraag overhead)
- in uitloop (in m2 per dier)	4 m2/kip	-	-	-	-	-	-
Maximum aantal dieren per gebouw	4.800	-	-	-	-	-	-
Maximum aantal dieren per bedrijf	16.000	-	-	-	-	-	-
Voeding	100% plantaardig, bio (tot 5% niet-biologisch eiwitvoer onder voorwaarden), ggo-vrij	Gevoerd met minstens 70% granen, die bestaan uit een mengeling van tarwe, gerst en gierst.	Gevoerd met 100% plantaardige voeding met zuivelproducten, vitaminen en mineralen, waarvan minstens 70% granen	Gevoerd met 100% plantaardige grondstoffen, vitaminen en mineralen, waarvan minstens 70% granen, waarvan minstens 50% maïs.	Aantal extra voorwaarden bovenop Belplume (o. a. gevoerd met 100% plantaardige grondstoffen)	Standaard voeding (+ dierlijke vetten)	Standaard voeding (+ dierlijke vetten)
Verkooppunten	Delhaize, Colruyt, Match, ..., Bioplanet, Biofresh, biowinkels, directe verkoop - Geen Carrefour (import biovleeskippen uit Frankrijk)	Grote en kleinere supermarkten	Grote en kleinere supermarkten	Grote en kleinere supermarkten	Colruyt, Delhaize	Grote en kleinere supermarkten (behalve Colruyt en Delhaize) + Belangrijk voor export	Vooral kleinere supermarkten en winkels

De plannen om binnen de Belgische vleeskippensector een geïntegreerd kwaliteitsborgingsysteem uit te bouwen, dateren van 2001 (niet zo lang na de dioxinecrisis) en werden in praktijk omgezet vanaf 2003. De vleeskippensector was geen vragende partij voor een labelkip die verwees naar een bepaald ras, houderijsysteem of bijzondere productievoorwaarden, maar wou ervoor zorgen dat de Belgische standaardkip op een voldoende hoog niveau bleef. Bovendien moest het systeem garant staan voor een drietal doelstellingen:

1. garanderen van de voedselveiligheid, de diergezondheid en het dierenwelzijn op elk niveau van de productiekolom;
2. garanderen van de traceerbaarheid over de hele productiekolom;
3. nastreven van de complementariteit en/of gelijkwaardigheid met bestaande systemen. Het was geenszins de bedoeling dat Belplume dubbele controles impliceerde.

“Complementariteit” betekent in de eerste plaats dat kwaliteitsborgingsystemen van toeleverende sectoren binnen Belplume worden aanvaard en integraal worden overgenomen. Hierbij denken we onder andere aan de GMP-erkenning bij mengvoederfabrikanten en de GVP-erkenning voor bedrijfsdierenartsen. Ook complementariteit met kwaliteitsborgingsystemen zoals HACCP en gezondheidskwalificatie A was cruciaal voor het welslagen van Belplume.

“Gelijkwaardigheid” betekent dat het Belplume-lastenboek zoveel mogelijk wordt afgestemd op lastenboeken van andere productieborgingsystemen die reeds in grote mate ingeburgerd zijn en qua doelstelling en opzet parallel lopen met Belplume. Hierbij werd hoofdzakelijk gedacht aan de Nederlandse IKB-kip-erkenning. IKB staat voor Integrale Keten Beheersing. Gelijkwaardigheid met de Nederlandse IKB-kip-erkenning was en is nog steeds belangrijk in het kader van de intensieve handelsrelatie tussen Nederland en België binnen de vleeskippensector.

De gelijkwaardigheid met het Duitse kwaliteitssysteem QS (Qualität und Sicherheit) kon uiteindelijk niet gerealiseerd worden. De grootste knelpunten voor uitwisselbaarheid bleken de lagere bezettingsdichtheid (35 kg/m²) en de maximale ventilatiecapaciteit in de kippenstallen in Duitsland. Deze punten waren voor de Belgische pluimveehouders te verregaand, zodat niet verder werd ingegaan op dit spoor. In de praktijk vormt dit echter geen echte belemmering voor de export van Belgische vleeskippen naar Duitsland.

Belplume staat dus voor een reeks verbeteringen en/of verscherpingen ten opzichte van de wettelijke (Europees) vastgelegde normen. Het belangrijk accent op diergezondheid uit zich onder meer in de vorm van meer hygiënevoorwaarden, in- en uitgangscntrole per hok, verhoogde analysefrequentie voor Salmonella, enz.

Omdat het de standaard is in de Belgische vleeskippenhoudery is hier echter vooral sprake van markttoegang eerder dan van het creëren van meerwaarde. De gangbare Belplume-kippen worden daarom niet bij de meerwaardevleeskippen gerekend.

Maar meerwaardekippen kunnen in België ook Belplume-gecertificeerd zijn. In dat geval geldt de Belplume-certificering als basis, naast de bijkomende certificering om de toegevoegde claims te borgen.

Belplume-Plus

Binnen het kwaliteitsborgingsysteem Belplume kan gesproken worden van een Belplume-Plus-keten. Deze is opgezet vanuit de retailsector, met name door Delhaize en Colruyt. Beide supermarktketens hebben een reeks bijkomende eisen gesteld ten aanzien van de productie van legkippen, bovenop de Belplume-voorwaarden. Zo is bijvoorbeeld sprake van 100% plantaardige grondstoffen (en dus van het niet gebruiken van dierlijke vetten).

Van de Belplume-kippen zouden naar schatting 500.000 dieren per week (bron: Belki) volgens de Belplume-plus lastenboeken worden geproduceerd en gecommmercialiseerd.

Standaardkip

Naar schatting 10 à 15 gangbare bedrijven zouden op dit moment produceren volgens de Europese minimumeisen voor het houden van vleeskippen (en dus niet Belplume-gecertificeerd zijn). Op basis van een geschat gemiddeld aantal van 30.000 dieren per bedrijf en van zeven cyclussen per jaar zou dat resulteren in circa 220.000 slachtingen per week.

Kaderstuk: meerwaarde creëren door innovatieve concepten en creatief ondernemerschap

(De Tijd, 8 mei 2015)

Het creëren van meerwaarde is niet alleen mogelijk door te participeren in al bestaande en goed werkende ketens die deze doelstelling nastreven. Het kan ook gerealiseerd worden door innovatieve concepten en creatief ondernemerschap.

Zo kwam David De Keyser uit Sleidinge vorig jaar op het idee om een samenaankoop van volledige dieren te organiseren. Het gaat in principe om onbehandeld vlees van dieren die vrij buiten mogen opgroeien. Zijn websites deeleenkoe.be en deeleenvarken.be tellen intussen zowat 5.000 gebruikers, van wie 93% terugkerende gebruikers zouden zijn.

Het oorspronkelijke idee was om kippen te verkopen, maar hij vond toen geen boerderij waar de kippen nog echt vrij buiten kunnen rondlopen. De zogenaamde scharrelkippen uit de stal mogen doorgaans immers de stal niet uit. Maar via en kennis heeft hij intussen wel zo'n boer gevonden, met een terrein van 2.500 vierkante meter, waarop zo'n 10.000 kippen vrij rondscharrelen.

Het resultaat is de nieuwe webshop koopeenkip.be. Consumenten kunnen er een pakket kopen dat vlees van ongeveer elf kippen bevat. Wanneer er voldoende bestellingen zijn voor een lot van 110 à 120 kippen, kan worden geslacht. Momenteel zijn de eerste loten al verkocht. De dieren worden op maandag geslacht. De levering aan de klanten gebeurt door lokale koeriers, op een afgesproken tijdstip in het weekend.

Het vlees is met ongeveer 13 euro per kilo beduidend duurder dan de gangbare kip in de supermarkt. Deze prijs is wel inclusief de levering aan huis.

De Keyser gaat er prat op dat zijn scharrelkippen geen toegevoegd water en additieven bevatten. Hij suggereert daarmee indirect dat zoiets in de gangbare vleeskippenhouderij wel het geval kan zijn als gevolg van de lage verkoopprijs waardoor de kosten moeilijk gedekt worden.

Ook in andere regio's groeit de interesse voor het concept. Er is interesse uit Duitsland en men wil het concept ook lanceren met lokale boeren in Wallonië. In Luxemburg zijn de websites moo.lu (voor rundvlees) en oink.lu (voor varkensvlees) al geregistreerd. Omdat in Luxemburg drie talen gesproken worden, is daar voor het geluid van het dier gekozen.

De Keyser heeft al plannen voor een volgend project: kalveren die op graan worden opgekweekt. Tegen het najaar wil hij ook een overkoepelende webshop opstarten. Daarvoor registreerde hij al de naam "m.eat".

Ondertussen duiken er ook copycats op. Zo ontstond in Zwitserland het initiatief kuhteil.ch en in het Verenigd Koninkrijk het initiatief shareacow.co.uk.

4.2 KETENS IN WALLONIË

Voor Wallonië werd eerder al een overzichtstabel opgesteld met de belangrijkste ketens waarbinnen de producenten van vleeskippen opereren. Deze tabel is weergegeven in bijlage 3. Voor elk van de ketens zijn een reeks parameters weergegeven: de ketenregisseur, of er een lastenboek bestaat of niet, het type oorsprongsmateriaal, (kleur, groeisnelheid), het gewicht waarop de dieren geslacht worden, de leeftijd waarop de dieren geslacht worden, de ruimte die de dieren krijgen, het aantal dieren per stal en/of per bedrijf, het soort voeding en de belangrijkste verkooppunten.

Omdat dit niet als dusdanig vermeld is in de overzichtstabel is het nuttig om de rol van de Nederlandse veevoederfirma For Farmers Hendrix te expliciteren voor de productie van biologische vleeskippen. Enerzijds gaat het om een sedert 2001 opgestarte keten van biokippen met ondertussen nagenoeg 40 producenten, hoofdzakelijk voor de Nederlandse markt (Albert Heijn). Wekelijks gaat het om ongeveer 20.000 biologische vleeskippen, die geslacht en uitgesneden worden bij Flandrex (in Moeskroen) en Ardenne Volaille (in Bertrix). Daarnaast werd tevens de coöperatieve Coprobel gereactiveerd, met eigen merk "Coq des Prés", waar wekelijks zo'n 2.500 dieren worden gecommmercialiseerd via grossisten en directe verkoop.

Van de andere ketens van meerwaardekippen in Wallonië lijkt vooral die van de "Poulet des élevages du Moulin de Val Dieu" belangrijk met circa 8.000 geslachte vleeskippen per week. Het volume voor alle andere ketens samen wordt voorzichtig geschat op 10.000 vleeskippen per week.

4.3 DE BIOLOGISCHE VLEESKIPPENPRODUCTIE

Specifieke aandacht wordt hier besteed aan de productie van biovleeskippen. Van de kippenvleeslabels met hogere dan de wettelijke productievoorwaarden wordt dit label beschouwd als het label met de hoogste eisen.

4.3.1 Vlaanderen

Voor Vlaanderen valt op dat het aantal bedrijven met bioplumvee relatief beperkt is (tabel 14). In 2013 ging het om 51 bedrijven. Daarbij dient nog opgemerkt dat de cijfers niets zeggen over de mate van specialisatie van deze bedrijven (typologisch), enkel over de aanwezigheid van biokippen op de desbetreffende bedrijven. Het aantal bedrijven met biovleeskippen is erg beperkt: over de periode 2010-2013 ging het om 9 à 10 bedrijven. Slechts enkele van deze bedrijven zijn gespecialiseerd.

Tabel 14: Aantal biobedrijven met pluimvee in Vlaanderen, 2010-2013

Jaar	Biobedrijven met pluimvee	Biobedrijven met legkippen	Biobedrijven met vleeskippen
2010	40	35	9
2011	48	niet meegedeeld	niet meegedeeld
2012	48	42	10
2013	51	47	10

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van gegevens TÜV Integra, Certisys, Control Union, Quality Partner

Tabel 15 geeft de evolutie weer van de productie van biologisch pluimvee en biovleeskippen in Vlaanderen. Over de periode 2002-2013 is de productie van biologisch pluimvee relatief sterk gestegen, van bijna 126.000 naar bijna 353.000 dieren. Voor de biologische vleeskippen was er ook een stijging waar te nemen (van meer dan 86.000 naar bijna 112.000), maar deze stijging was opvallend beperkter. Het aandeel vleeskippen in de biologische pluimveeproductie is over dezelfde periode dan ook sterk gedaald, van bijna 69% naar bijna 32%. In 2013 bestaat de biologische pluimveeproductie verder uit 38,4% legkippen, 29,9% moederdieren en in heel beperkte mate nog wat ander pluimvee (kalkoenen, eenden, struisvogels, ...). Het is vooral het aantal biologische legkippen dat in de voorbije periode sterk gestegen is in Vlaanderen. Vanaf 2011 zijn er op de biobedrijven meer biologische legkippen dan biologische vleeskippen.

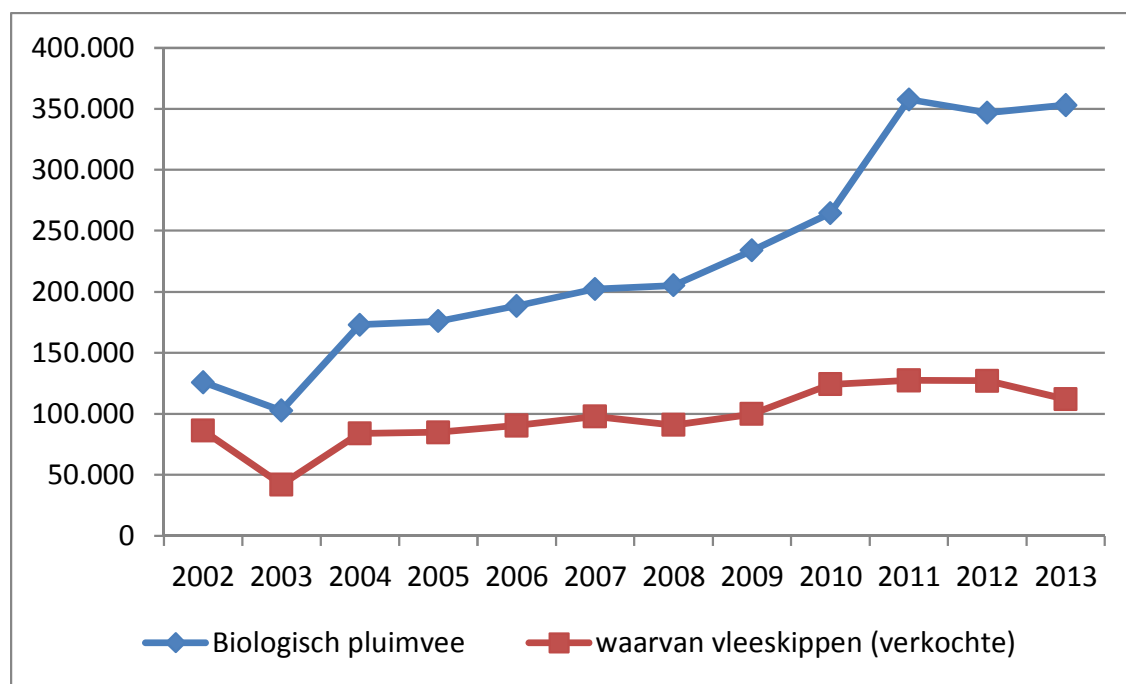
Ten opzichte van de totale Vlaamse productie aan vleeskippen blijft het aandeel biologische vleeskippen zeer beperkt. Tussen 2010 en 2013 schommelde het aandeel rond de 0,1%.

Tabel 15: Productie biologisch pluimvee in Vlaanderen, in aantal dieren, 2002-2013

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Biologisch pluimvee	125.822	102.767	172.976	175.854	188.340	202.197	205.224	233.804	264.376	357.631	346.731	352.900
waarvan vleeskippen (verkochte)	86.350	42.070	83.984	84.830	90.370	97.820	90.890	99.770	124.170	127.345	127.030	111.968
aandeel vleeskippen (in %)	68,6	40,9	48,6	48,2	48,0	48,4	44,3	42,7	47,0	35,6	36,6	31,7

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van gegevens TÜV Integra / Certisys / Control Union / Quality Partners

Productie biologisch pluimvee in Vlaanderen, in aantal dieren, 2002-2013

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van gegevens Tüv Integra, Certisys, Control Union, Quality Partner

4.3.2 Wallonië

In Wallonië vertoont de productie van biologische vleeskippen een sterk stijgende trend. Tussen 2003 en 2013 is de productie van biologische vleeskippen er verdriedubbeld, van meer dan 475.000 dieren in 2003 naar bijna 1,5 miljoen dieren in 2013 (tabel 16).

De productie van biologische vleeskippen is in Wallonië dan ook veel belangrijker dan in Vlaanderen. In 2013 was de productie van biologische vleeskippen dertien maal groter in Wallonië dan in Vlaanderen.

Voor deze verankering van de biologische productie van vleeskippen in Wallonië zijn zeker redenen, niet het minst de kostprijs van de landbouwgrond (in uitloop) die nodig is om vleeskippen op biologische wijze te kunnen produceren. Met 4 m² uitloop per biologische vleeskip is er voor een bedrijf met maximum drie stallen van 4.800 dieren immers al snel 6 hectare nodig. Door de duurte van de landbouwgrond in Vlaanderen weegt deze grondgebondenheid, samen met de kleinere dichtheid in de stal en de tragere groeisnelheid van de dieren, sterk op de rentabiliteit. Daarmee wordt bedoeld dat het niet evident is om de hogere productiekosten ook terug te verdienen in de markt. Daarnaast is er ook het aspect kippenmest, waarvan de afzetkosten in Wallonië beter beheersbaar zijn.

Het aandeel van de productie van biovleeskippen ten opzichte van de totale productie van vleeskippen in Wallonië is ook merkkelijk hoger geschat op ongeveer 6% (ten opzichte van 0,1% in Vlaanderen).

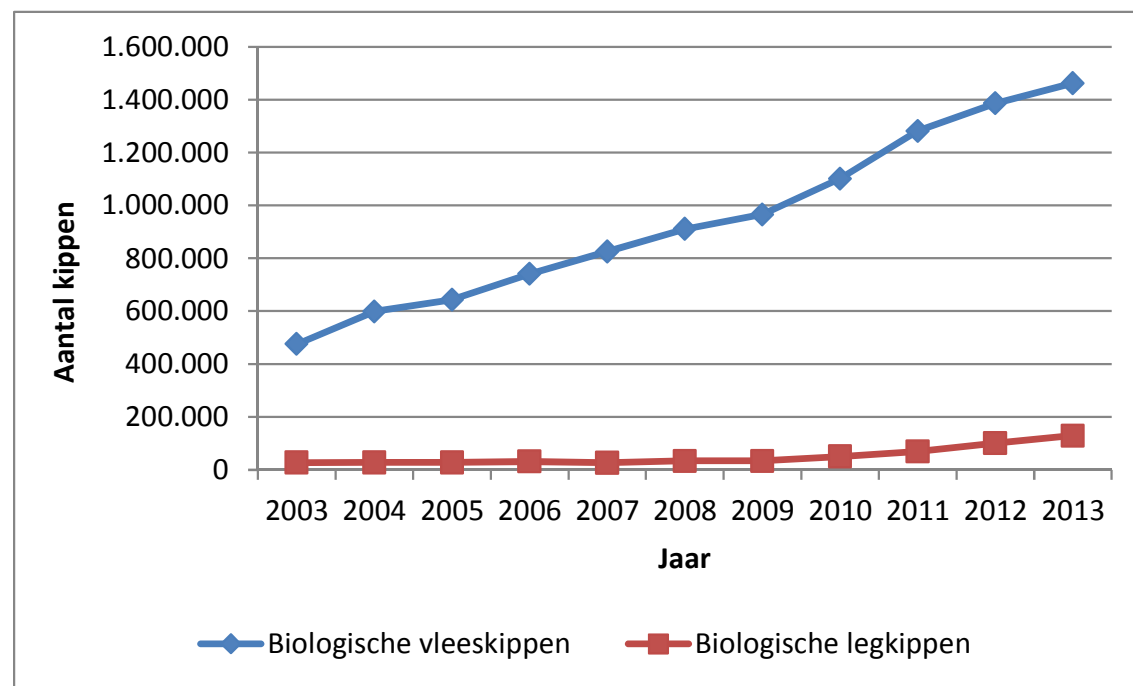
Over heel België wordt het aandeel van de productie van biologische vleeskippen ten opzichte van de totale productie van vleeskippen in 2013 geschat op 1 %.

Tabel 16: Productie biologisch pluimvee in Wallonië, in aantal dieren, 2003-2013

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Biologische vleeskippen	475.225	598.541	642.712	740.748	825.850	910.683	965.317	1.100.624	1.281.020	1.385.508	1.462.092
Biologische legkippen	27.285	27.837	27.894	31.483	26.560	33.596	33.427	50.362	69.644	100.517	128.949

Bron: Biowallonie

Productie biologisch pluimvee in Wallonië, in aantal dieren, 2003-2013

Bron: Biowallonie

5 CONSUMENTENVOORKEUR

In dit hoofdstuk wordt de consument aan het woord gelaten. Dat gebeurt aan de hand van gegevens over zijn aankoopgedrag en van een store check naar de prijzen van meerwaardevleeskoppen op een aantal verkooppunten.

5.1 AANKOOPGEDRAG VOOR VLEESKIPPEN IN BELGIË

Omdat het moeten voldoen aan hogere dan wettelijk productievoorwaarden normaal gezien resulteert in hogere productiekosten, worden vleeskoppen die hieraan beantwoorden duurder aan de man/vrouw gebracht.

De hoogte van de prijs van verkochte vleeskoppen kan daarom een goede indicator zijn van de mate waarin meer bovenwettelijke eisen in een bepaald lastenboek of label zijn bijeengebracht en dus mogelijk ook van de mate waarin daarbij meer duurzaamheidsaspecten zijn geïncorporeerd.

Daarnaast is de evolutie van het aandeel dat duurdere vleeskoppen innemen in het volume verkochte vleeskoppen wellicht een goede indicator van de mate waarin consumenten deze bijkomende productie-eisen ook belangrijk vinden en er een prijs voor willen betalen.

Tabel 17 (en de bijhorende figuur), met het volumeaandeel van hele vleeskoppen in functie van de prijs per kilo over de periode 2008-2014, is in dat verband illustratief. De cijfers geven aan dat de standaardkip, met een prijs tussen de 0 en 4 euro per kilo, over de beschouwde periode haar aandeel van rond de 42% heeft behouden. Het middensegment, van 4 tot 8 euro per kilo, komt meer onder druk. Het daalde van 48,2% in 2008 naar 35,3% in 2013. Het marktaandeel duurdere vleeskoppen (meer dan 8 euro per kilo) is echter merkbaar gestegen, van 7,9% in 2008 naar 23,8% in 2013. Deze ruwe cijfers geven een duidelijk potentieel aan voor duurdere vleeskoppen, voor zover die uiteraard aan de aspiraties van de hiervoor geïnteresseerde consumenten weten te voldoen. Dit lijkt voorlopig vooral het geval te zijn voor het segment tussen de 8 en de 10 euro per kilo.

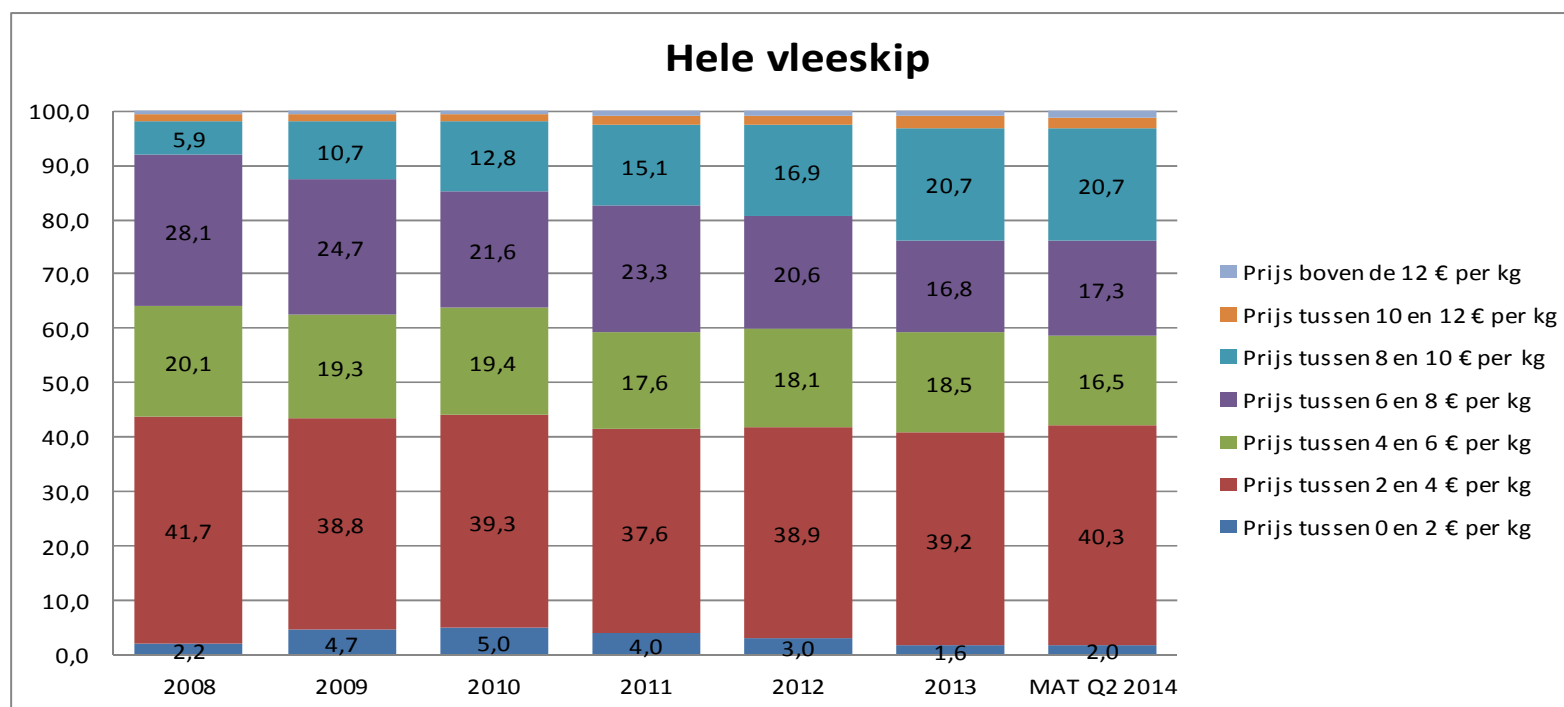
Tabel 18 visualiseert voor dezelfde periode het volumeaandeel van vleeskip in stukken in functie van de prijs. De tabel geeft dezelfde tendens aan, namelijk dat het aandeel vleeskip in stukken dat duurder verkocht wordt toeneemt. Daarnaast wordt ook zichtbaar dat de verkoop in stukken (vaak borst- en bilstukken) een verhogend effect heeft op de prijs per kilo. Het prijssegment tussen 2 en 4 euro per kilo dat bij hele vleeskoppen nog circa 40% vertegenwoordigde is nu immers gedaald naar amper 10%. Een en ander is ook logisch: de “minderwaardige” delen van de kip zijn dan immers verwijderd.

Tabel 19 geeft de volumes aan op basis waarvan de vorige tabel is opgesteld. Daaruit valt vooral af te leiden dat het aandeel “kip in stukken” ten opzichte van het aandeel “hele vleeskip” in belangrijke mate toeneemt. Dit zou mogelijk in het nadeel kunnen werken van het marktpotentieel voor als hele kip verkochte vleeskoppen met hogere dan wettelijke productievoorwaarden.

Anderzijds kan het ook een strategie zijn om mettertijd ook meer vleeskoppen die aan hogere dan de wettelijke productievoorwaarden voldoen in stukken te verkopen om ook dit gedeelte van de markt te bedienen. Volgens Belki is deze trend trouwens al ingezet.

Tabel 17: Volumeaandeel van de verkochte vleeskippen in België in functie van de prijs, hele vleeskippen, 2008-2014, in %

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	MAT Q2 2014
Prijs tussen 0 en 2 € per kg	2,2	4,7	5,0	4,0	3,0	1,6	2,0
Prijs tussen 2 en 4 € per kg	41,7	38,8	39,3	37,6	38,9	39,2	40,3
Prijs tussen 4 en 6 € per kg	20,1	19,3	19,4	17,6	18,1	18,5	16,5
Prijs tussen 6 en 8 € per kg	28,1	24,7	21,6	23,3	20,6	20,6	17,3
Prijs tussen 8 en 10 € per kg	5,9	10,7	12,8	15,1	16,9	20,7	20,7
Prijs tussen 10 en 12 € per kg	1,3	1,1	1,2	1,5	1,6	2,0	2,1
Prijs boven de 12 € per kg	0,7	0,7	0,6	0,9	0,8	1,1	1,1

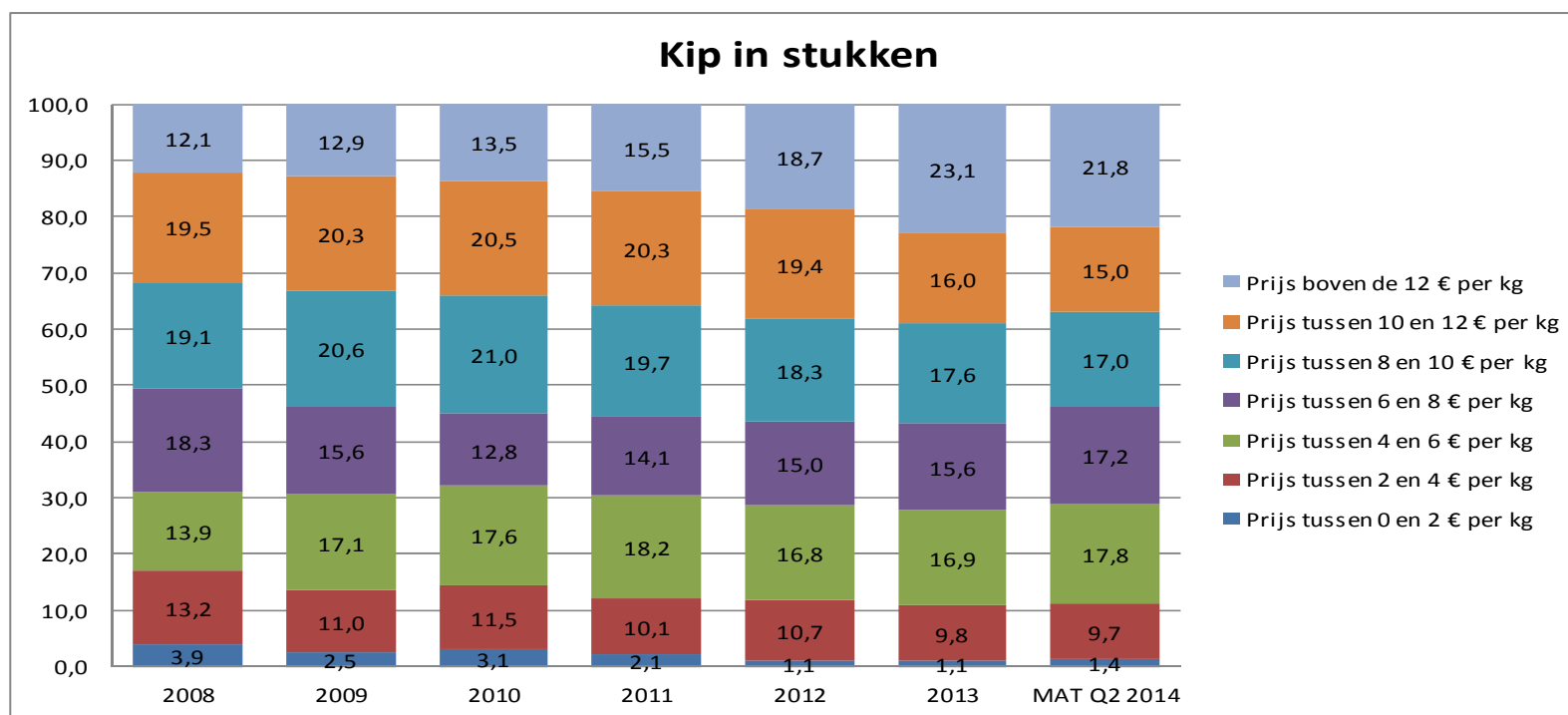

Bron: GfK

MATQ2 = Moving Annual Total (de periode juli 2013 tot juni 2014)

Tabel 18: Volumeaandeel van de verkochte vleeskippen in België in functie van de prijs, vleeskip in stukken, 2008-2014, in %

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	MAT Q2 2014
Prijs tussen 0 en 2 € per kg	3,9	2,5	3,1	2,1	1,1	1,1	1,4
Prijs tussen 2 en 4 € per kg	13,2	11,0	11,5	10,1	10,7	9,8	9,7
Prijs tussen 4 en 6 € per kg	13,9	17,1	17,6	18,2	16,8	16,9	17,8
Prijs tussen 6 en 8 € per kg	18,3	15,6	12,8	14,1	15,0	15,6	17,2
Prijs tussen 8 en 10 € per kg	19,1	20,6	21,0	19,7	18,3	17,6	17,0
Prijs tussen 10 en 12 € per kg	19,5	20,3	20,5	20,3	19,4	16,0	15,0
Prijs boven de 12 € per kg	12,1	12,9	13,5	15,5	18,7	23,1	21,8

Bron: GfK

MATQ2 = Moving Annual Total (de periode juli 2013 tot juni 2014)

Tabel 19: Volumes op basis waarvan de percentages zijn berekend, België, in ton

Jaar	2008	2009	2010	2011	2012	2013	MAT Q2 2014*
Hele vleeskip	18.691	18.358	17.331	17.274	16.188	16.168	15.056
Kip in stukken	52.219	53.869	55.455	59.118	58.699	60.677	64.615
Totaal	70.910	72.227	72.786	76.392	74.887	76.845	79.671

Bron: Gfk

* MAT Q2 2014 = Moving Annual Total (de periode juli 2013 tot juni 2014)

5.2 STORE CHECK MEERWAARDEVLEESKIPPEN

Aan de hand van een “store check” is gekeken welke soorten hele meerwaardevleeskippin in de rekken te vinden waren tegen welke prijs. Op deze wijze wordt een indicatie gegeven van de potentieel te realiseren meerwaarde, althans op het niveau van de prijs aan de consument. Deze “store check” werd uitgevoerd door VLAM op 20 februari 2015 (VLAM, 2015b).

Daarbij werden niet alleen de grote supermarktketens bezocht, maar ook een aantal franchisewinkels (die zelf hun gamma bepalen), een aantal kleinere supermarkten en enkele slagers. Meer bepaald ging het om Delhaize, AD Delhaize, Proxy Delhaize, Carrefour Hyper, Carrefour Market, Carrefour Express, Colruyt, Makro, Match, Okay, Aldi, Lidl, Renmans en enkele buurtslagers.

Een overzicht van alle prijsinformatie per bezochte winkel is gegeven in bijlage 4.

Samenvattend werden volgende prijzen geregistreerd (VLAM, 2015):

- Mechelse koekoek	5,28 - 6,98 - 7,49 - 7,79 euro/kg
- Maïskip	5,99 - 6,99 - 6,99 - 6,99 - 7,99 euro/kg
- Biokip	9,59 - 9,99 - 9,99 euro/kg
- Scharrelkip	6,39 - 6,39 - 8,79 euro/kg
- Hoevekip	6,95 - 8,89 - 8,89 - 8,89 - 8,89 - 9,79 euro/kg
- Graankip	6,79 euro/kg

Daarnaast werd op één verkooppunt (Makro) ook “Poulet de Bresse” aangetroffen tegen de prijs van 18,29 euro/kg.

Tijdens de “store check” bleek alle hoevekip afkomstig te zijn uit Frankrijk. Dat was eveneens het geval voor de biokip en de scharrel (hoeve)kip bij Carrefour Hyper en de Servol maïskip bij Makro. Alle andere voor de verkoop aangeboden meerwaardevleeskippin waren afkomstig uit België.

Het valt op dat er nogal wat prijsverschillen tussen verkooppunten zijn opgetekend.

Op basis van deze gegevens (en zonder rekening te houden met de Bressekip) realiseren de biokippin de hoogste prijs, op korte afstand gevolgd door de (Franse) hoevekip.

Bij de traditionele discounters werden tijdens deze “store check” geen meerwaardevleeskippin aangetroffen.

6 INSCHATTING VAN DE MARKT VOOR DE PRODUCTIE VAN MEERWAARDEVLEESKIPPEN IN BELGIË

6.1 HUIDIGE MARKT

Deze inschatting is gepresenteerd in tabel 20 en is gebeurd op basis van expertinschatting, slachtgegevens van Belki en informatie uit Beaudelot (2014).

Daaruit blijkt dat de totale markt voor de productie van meerwaardeveleeskippen in België geschat kan worden op circa 95.000 dieren per week. In deze schatting zitten de 20.000 in Wallonië geproduceerde maar naar Nederland uitgevoerde biokippen. Van deze markt wordt verondersteld dat hij stabiel is tot licht in belang toenemend. Bovendien zijn daarin ook de 6.000 kippen per week inbegrepen die Carrefour uit Frankrijk invoert maar die mogelijk op termijn ook in België zouden kunnen worden geproduceerd.

Volgens deze marktinschatting en op een andere wijze gegroepeerd gaat het per week om een kleine 50.000 biokippen, een kleine 10.000 Mechelse koekoeken, circa 15.000 maïskippen en ruim 20.000 meerwaardekippen, die via allerlei kanalen tot en met directe verkoop (thuisverkoop of verkoop in korte keten) worden gecommmercialiseerd.

Deze inschatting laat het marktaandeel onaangeroerd van de vooral uit Frankrijk ingevoerde meerwaardeveleeskippen, naast de biokippen voor Carrefour. Op termijn en als de consument dat wil honoreren, zou er ook naar kunnen gestreefd worden om deze door een evenwaardige lokale productie te vervangen.

Tabel 20: Inschatting van de huidige markt voor de productie van meerwaardevleeskippen in België

Soort meerwaarde-vleeskip	Slachtingen per week	Commentaar
Biologische vleeskippen	23.000/week	Geslacht bij Belki - voor Belgische markt
Mechelse koekoek	9.000/week	Geslacht bij Belki - voor Belgische markt
Maïskip	14.000 à 15.000/week	Geslacht bij Belki - voor Belgische markt
Poulet des élevages du Moulin de Val Dieu	8.000/week	Geslacht bij Val Dieu - voor Belgische markt (Colruyt)
Biologische vleeskippen	6.000/week	Invoer uit Frankrijk voor Belgische markt (Carrefour) - Deze kippen zouden in principe ook in België geproduceerd kunnen worden
Biologische vleeskippen	20.000/week	Geproduceerd in België (Wallonië) door For Farmers Hendrix (ketenregisseur) voor uitvoer naar Nederland (Albert Hein) - Deze markt zou kunnen blijven bestaan of op termijn zelfs uitgebreid kunnen worden
Diverse andere ketens met meerwaardekippen in Wallonië	10.000/week	Zie fiche met filières uit Wallonië (uitgezonderd Coprobel dat onder For Farmers Hendrix valt)
Directe verkoop, ook van hoevekippen	4.000/week	Thuisverkoop of verkoop in korte keten
TOTAAL	circa 95.000/week	

Bron: cijfers Belki, Beaudelot (2014) en expertinschatting

6.2 TOEKOMSTIG PRODUCTIEPOTENTIEEL

Het potentieel voor stijging van de productie van meerwaardeveleskippen voor Vlaanderen wordt als relatief beperkt ingeschat. Voor Wallonië zijn er meer mogelijkheden.

De grondgebondenheid van de productie van bioveleskippen is wellicht de hoofdoorzaak van het beperkte toekomstpotentieel in Vlaanderen: samen met de kleinere dichtheid in de stal en de tragere groeisnelheid van de dieren weegt dit sterk op de rentabiliteit. Daarnaast is er ook het aspect kippenmest, waarvan de afzetkosten in Wallonië beter beheersbaar zijn.

Het beperkte potentieel voor Vlaanderen blijkt ook al uit de huidige productiegegevens over de biologische vleeskippenhouderij. Van het 10-tal bedrijven dat biologische vleeskippen heeft in Vlaanderen, zijn er slechts een paar echt gespecialiseerd.

Theoretisch zou een stijging van de vraag naar Mechelse koekoek en maïskip gemakkelijker beantwoord kunnen worden vanuit Vlaanderen. Voor deze productie is immers geen uitloop vereist. Er wordt echter vastgesteld dat de vraag naar deze producten zich weliswaar relatief gemakkelijk handhaaft maar nauwelijks stijgt.

Algemeen gesteld is er nog wel potentieel voor een hogere productie van meerwaardeveleskippen in België. Dat potentieel blijkt ook uit de evolutie van het aankoopgedrag voor kip. Maar het zal voldoende langzaam en in functie van de verdere marktontwikkelingen moeten worden aangeboord (bron: expertinschatting). Op dit moment is er nog wat meer ruimte voor de productie van biologische vleeskippen. Die zal normaal gezien vanuit Wallonië worden opgevuld.

Het is daarnaast niet duidelijk in welke mate de uit Frankrijk ingevoerde hoevekippen meer door nationale productie vervangen kunnen worden. Als voor deze hoevekippen ook uitloop nodig is, lijkt Wallonië over betere troeven dan Vlaanderen te beschikken om deze productie ook effectief te realiseren.

Al deze elementen in aanmerking genomen houden we het met betrekking tot het toekomstige productiepotentieel op middellange termijn (2 tot 5 jaar) bij een voorzichtige schatting voor België van 120.000 meerwaardeveleskippen per week.

6.3 NEDERLANDSE BEDENKINGEN BIJ DE MARKT VAN MEERWAARDEVLEESKIPPEN IN BELGIË

Deze bedenkingen zijn grotendeels ontleend aan het rapport van Oosterkamp et al. (2011), waarin sprake is van een “tussensegment”. Dat wordt gedefinieerd als de verzameling van producten die een dierenwelzijns- en/of duurzaamheidsplus hebben ten opzichte van het gangbare product, maar niet biologisch zijn.

Deze definitie wordt verder nog genuanceerd. Zo moet sprake zijn van een “voldoende substantiële plus” en niet van weliswaar via een lastenboek vastgelegde maar relatief beperkte verbeteringen ten opzichte van het minimale EU-niveau. Zo kan bijvoorbeeld het Belgische Belplume-label volgens de auteurs niet tot het tussensegment worden gerekend (wat in deze studie ook niet gebeurde).

Het is interessant om te zien hoe onze situatie vanuit Nederland wordt ingeschat en welke lessen of potentieel daaruit worden afgeleid. We selecteren daaruit enkele elementen.

6.3.1 Meerwaardekippen in de supermarkt

In de studie wordt geconcludeerd dat het aanbod uit het tussensegment voor kippenvlees relatief beperkt is. “In de meeste gevallen gaat het om hele kip. In veel supermarkten is bijvoorbeeld “label Rouge” (uit Frankrijk) als hele kip verkrijgbaar. Daarnaast is er in sommige supermarkten een aanbod van biologische hele kip en biologische kipfilet. Overige claims zijn ook bij kippenvlees meer gericht op herkomst, smaak en kwaliteit.”

De auteurs concluderen dat de situatie in België (en vooral in Vlaanderen) erg lijkt op die van Nederland van enkele jaren geleden. Daarmee wordt bedoeld dat het gangbare aanbod en denken de markt domineert. Als belangrijkste ontwikkeling (vanuit het perspectief 2011) wordt de certificering op voedselveiligheid aangegeven. In Nederland was de verandering meer ingegeven door een grotere focus (van middenveld en consumenten) op dierenwelzijn.

6.3.2 Overheid en consument

De onderzoekers identificeren een specifieke belemmering voor verduurzaming vanuit de overheid. Ze stellen dat er veel verschillende lagen van overheidsbeleid te onderscheiden zijn die vaak elkaars goedkeuring nodig hebben om een bepaald beleid te voeren. Daarnaast wordt vermeld dat – ook zonder dat men elkaar wil tegenwerken – de situatie vaak zo ingewikkeld is dat men aan veel zaken gewoon niet begint.

Met betrekking tot het overheidsbeleid concluderen de onderzoekers in algemene zin dat de Belgische overheden wel degelijk een duurzaamheidsbeleid hebben, maar dat de inzet van instrumenten niet zichtbaar is in de retail of de markt, met uitzondering van publieke ondersteuning bij de certificering.

De vraag van consumenten naar duurzame producten wordt als “niet erg hoog” ingeschat. Maar daar wordt aan toegevoegd dat dit geenszins betekent dat er geen interesse is. Geponeerd wordt dat de vraag in eerste instantie uitblijft omdat de producten niet in de schappen liggen en duurzame producten onbekend zijn. De auteurs geven wel aan dat duurzaamheid steeds meer gaat leven bij de Belgische consument. Maar omdat het aanbod aan producten uit het tussensegment nog te weinig ontwikkeld is, blijft het de vraag of de

Belgische consument daadwerkelijk bereid is om meer te betalen voor duurzamere producten. Ook valt moeilijk te zeggen of duurzaamheid in Vlaanderen meer leeft dan in Wallonië.

6.3.3 Conclusies vanuit Nederlands perspectief

De Nederlandse onderzoekers stellen dat uit de Belgische situatie blijkt dat regie heel belangrijk is om bepaalde tussensegmenten of marktsegmenten met duidelijk hogere dan de gangbare productievoorwaarden te ontwikkelen en in de markt te zetten. Zij stellen bovendien dat er op dit vlak juist heel wat mankementen zijn in België. De intenties van verschillende partijen zijn er wel, maar hiermee komt weinig van de grond.

Belangrijk is dat productie en vermarkting (consumptie) goed op elkaar aansluiten. Volgens de auteurs is dat iets wat pas sinds kort is opgepakt in België. Zij concluderen bovendien dat een en ander aantoont hoe waardevol de convenanthouding (het poldermodel) in Nederland is.

Oosterkamp et al. (2011) geven aan dat het niet duidelijk is of er marktpotentieel is voor verduurzaamde producten, maar dat de vergelijkbare situatie van Vlaanderen met Nederland wel suggereert dat er mogelijkheden zijn voor harmonisatie of export. Ze besluiten dat er mogelijk afzetkansen zijn voor Nederlandse convenantpartners.

7 EEN BLIK OP DE MARKT VAN MEERWAARDEVLEESKIPPEN IN DUITSLAND EN NEDERLAND

7.1 EEN BLIK OP DUITSLAND

In Oosterkamp et al. (2011) is tevens een verkenning gebeurd van dierlijke tussensegmenten in Duitsland. Op onderdelen heeft deze “blik op Duitsland” daaruit informatie geput.

7.1.1 Enkele algemene cijfers

In Duitsland werden in 2013 bijna 161 miljoen kippen gehouden, waarvan meer dan 97 miljoen vleeskippen (60,4%), gehouden op 4.500 bedrijven (tabel 21).

Ook in Duitsland laat schaalvergroting zich voelen: er worden beduidend meer kippen gehouden per bedrijf. In 2013 was gemiddeld sprake van bijna 21.600 vleeskippen per bedrijf, ten opzichte van bijna 15.000 in 2010.

Tabel 21: Aantal in Duitsland gehouden kippen, in totaal en als vleeskippen, 2010 en 2013, in miljoen dieren

	2010	2013
Aantal gehouden kippen	114,1	160,8
Aantal gehouden vleeskippen*	67,5	97,1
Aantal bedrijven met vleeskippen	4.532	4.500

Bron: Agrarstrukturerhebung 2010 en 2013

* In Duitsland veelal aangeduid met "Masthühner und Masthähne"

Tabel 22 toont het aantal slachtingen van vleeskippen en het geslacht gewicht. In 2014 ging het om circa 638 miljoen dieren met een totaal geslacht gewicht van bijna 972 miljoen kg.

Zoals de productie vertoont ook het aantal slachtingen in Duitsland een stijgende tendens. Dat vertaalt zich eveneens in een verhoging van de zelfvoorzieningsgraad. Voor gevogelte (in de brede zin) bedroeg die nog 83% in 2005 en is die ondertussen gestegen naar 111% (in 2012).

Tabel 22: Aantal slachtingen van vleeskippen en geslacht gewicht in Duitsland, 2010-2014

	2010	2011	2012	2013	2014*
Aantal slachtingen van vleeskippen (in miljoen dieren)	591,3	609,0	596,1	613,4	638,2
Geslacht gewicht (in miljoen kg)	802,9	854,2	863,5	910,3	971,7

Bron: Statistisches Bundesamt (2014)

* Voorlopige cijfers

7.1.2 Grote spelers

Naast de relatief beperkte gemiddelde schaalgrootte van de landbouwbedrijven die vleeskippen produceren zijn er zeer grote spelers (integratoren) actief op de Duitse markt van gangbare vleeskippen.

Zo'n grote speler is bijvoorbeeld de Rothkötter Unternehmersgruppe uit Meppen (in de deelstaat Niedersachsen), die de productie nog verder uitbreidt.

In augustus 2010 verscheen volgende informatie in de Süddeutsche Zeitung:

“Met twee slachtlijnen met een capaciteit van 3,33 vleeskippen (Hähnchen) per seconde, komt dat neer op bijna 24.000 stuks per uur, 384.000 stuks per dag of bijna 120 miljoen stuks per jaar. In kilogram uitgerekend vertegenwoordigt dit een kwart van de Duitse productie van vleeskippen. Rothkötter voert 200.000 ton kippenvlees uit.”

In juli 2014 lezen we onder meer in de Neue Osnabrücker Zeitung:

“Vandaag is Rothkötter met 300.000 ton vleeskippen (slachtgewicht) op de markt, wat overeenkomt met een derde van de Duitse productie.”

Voor het boekjaar 2013/2014 is voor de Rothkötter Unternehmersgruppe sprake van een omzet van meer dan een miljard euro.

De PHW-Gruppe Lohmann & Co. AG is de grootste Duitse pluimveeproducent en -verwerker. De hoofdzetel is eveneens gevestigd in de deelstaat Niedersachsen (in Rechterfeld bij Visbek). Per week slacht de PHW-Gruppe circa 4,5 miljoen vleeskippen. Met het label Wiesenhof is de groep marktleider voor pluimveevlees in Duitsland. Voor het boekjaar 2011-2012 was er sprake van een omzet van om en bij de 2,3 miljard euro.

7.1.3 Vleeskipproducten met meerwaarde in de supermarkt

Marktvolumes voor de biologische productie van gevogeltevlees in Duitsland zijn beschikbaar. Het is wel niet duidelijk of het alleen om vleeskippen gaat. Over de periode 2007-2012 steeg de productie gestaag van 8.340 ton in 2007 naar 13.390 ton in 2012 (tabel 23). Over de beschouwde periode steeg de productie dus met nagenoeg 60%.

Tabel 23: Biologische productie van gevogeltevlees in Duitsland, 2007-2012, in ton

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Productie (in ton)	8.340	8.870	11.870	11.630	11.480	13.390

Bron: BÖLW (2014)

Er zijn ook cijfers beschikbaar over het aantal gehouden biologische vleeskippen. Dat aantal steeg van 580.000 aantal dieren in 2010, over 600.000 dieren in 2011, naar 790.000 dieren in 2012. Het toenemende belang van de biologische vleeskippen wordt daarmee bevestigd.

In 2013 bedroeg het bio-aandeel voor vleeskippen 0,8% ten opzichte van het totale Duitse bestand van 97.146.000 vleeskippen.

Marktvolumes voor het tussensegment in Duitsland zijn nauwelijks te geven. Alleen voor productievolumes van eieren (dus niet van omzet) zijn er betrouwbare data. De tussensegmenten in kippenvlees lijken nauwelijks ontwikkeld te zijn in het supermarktkanaal. Door de kleinschalige structuur van primaire en verwerkingsbedrijven zijn er slechts enkele

regionaal georiënteerde productieketens die mogelijk als tussensegment gekenmerkt kunnen worden.

Op basis van een gesprek met een vertegenwoordiger van het Neuland-label kan het aandeel van vleeskippen met (substantieel) hogere productievoorwaarden geschat worden op circa 2% (inclusief bio). Ondanks de stijgende trend blijft dat aandeel voorlopig dus relatief beperkt.

Het Neuland-label is samen met het label “Ökologische Tierhaltung” (bio) en het “Für mehr Tierschutz”-label in Duitsland bekend en belangrijk door onder meer de aandacht voor dierenwelzijn.

Voor deze drie labels en voor de conventionele dierhouderij vergelijkt figuur 1 een aantal geselecteerde criteria die bij een diervriendelijke houderij van belang zijn.

Verder zijn er in Duitsland nog een aantal minder belangrijke op dierenwelzijn georiënteerde labels zoals “Aktion Tierwohl” van Westfleisch eG, “Vier Pfoten” van de Stiftung für Tierschutz en “Fairmast” van de Plukon Food Group (Frikifrisch GmbH). De specifieke houderijvoorwaarden voor deze initiatieven zijn te vinden in Pohlan (2014).

Navraag bij het Neuland-label leverde geen cijfermateriaal op voor zowel de productie als de waarde ervan. Wel is aangegeven dat de trend stijgend is.

De reden waarom geen data konden worden aangeleverd is een gevolg van het feit dat men op dit moment met een groot schandaal zit opgescheept. Er zouden over de laatste jaren immers heel wat gangbare kippen onder het Neuland-label verkocht zijn. Het gerechtelijk onderzoek loopt nog. Men wilde geen cijfers ter beschikking stellen omdat men niet zeker is in welke mate deze cijfers betrouwbaar zijn en het juiste belang van het label vertegenwoordigen. Op dit moment weet men immers niet precies hoelang het probleem al speelt en welke omvang het aannam.

Figuur 1: Belangrijkste Duitse labels voor dierenwelzijn bij vleeskippen

Masthähnchen

01.02.2013

Die Tabelle vergleicht ausgewählte Kriterien, die bei einer tiergerechten Haltung von Masthähnchen eine Rolle spielen.

	Konventionelle Tierhaltung	Ökologische Tierhaltung	Neuland	Für mehr Tierschutz	
					
Bestands-obergrenzen	Keine Grenze.	Maximal 4800 Hühner.	Maximal 8000 Hühner in Gruppen mit maximal 500 Tieren.	Maximal 2 x 30 000 Hühner.	Maximal 16 000 Hühner in Gruppen mit maximal 4 800 Tieren.
Platz für Tiere	Maximal 39 kg Hühner je 1 m ² (etwa 22 bis 25 Tiere).	Maximal 21 kg Hühner je m ² (höchstens 10 Tiere).	Maximal 21 kg Hühner je m ² plus 4 m ² Auslauf je Tier.	25 kg Hühner je m ² .	Maximal 21 kg Hühner je m ² (höchstens 10 Tiere je m ²) plus 4 m ² Auslauf je Tier während eines Lebensdrittels.
Mastdauer	Mindestens 29 bis 46 Tage (rassebedingt).	Mindestens 81 Tage.	Keine Angaben, aber Haltung schnell wachsender Rassen verboten.	Keine Angaben, aber Beschränkung der maximalen Tageszunahme auf 45 Gramm.	Mindestens 56 Tage. Beschränkung der maximalen Tageszunahme auf 45 Gramm.
Besondere Bedingungen (Beispiele)	Üblicherweise ist natürliches Licht vorgeschrieben. Während der Lichtstunden muss die Lichtintensität mindestens 20 Lux in Kopfhöhe betragen. Trinkzugang: Je kg Lebendgewicht bei Rundtränken mindestens 0,66 cm, bei Tränkrinnen mindestens 1,5 cm nutzbarer Rand.	Bio-Nutztiere müssen von konventionellen getrennt gehalten werden. Die Haltung muss ihrem Verhalten, ihrer Entwicklung und Biologie entsprechen. Verboten: systematisches Stutzen der Schnäbel.	Strukturierter Stall. Boden-deckende, trockene Einstreu. Möglichkeiten zum Sandbaden. Natürliches Licht, Lichtregime anpasst an den Tag-Nacht-Rhythmus. Verboten: Kupieren von Körpergewebe wie Schnäbel.	Trockene Einstreu. Strukturierter Stall mit Sitzstangen und Pickgegenständen. Lichtregime orientiert sich an Tag-Nachtrhythmus. Ununterbrochene Dunkelphase von 8 Stunden.	Standards, die über die der Eingangsstufe (siehe links) hinausgehen (gleiche Tierart darf nicht auf selbem Hof gehalten werden, wenn dabei die Standards für die Premiumstufe unterschritten werden. Raufutter (Gras, Heu) und Saftfutter (Rüben).
Grünauslauf	Nicht vorgeschrieben.	Ganzjährig vorgeschrieben.	Ganzjährig vorgeschrieben.	Kaltscharraum (Wintergarten).	Kaltscharraum (Wintergarten), Grünauslauf während mindestens eines Lebensdrittels.
Futter	Konventionell, GVO erlaubt.	Mindestens 95 Prozent bio, kein GVO.	Nur heimisch aus Deutschland, kein GVO.	Konventionell, ab 2016 kein GVO mehr.	Konventionell, kein GVO.
Arzneimittel	Das Arzneimittelgesetz regelt den Einsatz. Antibiotika als Leistungsförderer sind seit 2006 verboten.	Vorgaben, die über das Arzneimittelgesetz hinausgehen: Arzneimittel sind nur zu therapeutischen Zwecken zulässig. Pflanzliche und homöopathische Mittel haben Vorrang vor Antibiotika. Jährlich maximal 1 Antibiotikabehandlungen pro Tier. Verboten: Leistungsförderer, Hormone.	Vorgaben, die über das Arzneimittelgesetz hinausgehen: Arzneimittel sind nur zu therapeutischen Zwecken zulässig. Einsatz von Naturheilverfahren und Naturmitteln hat Vorrang. Bei Einsatz von chemisch-synthetischen alopatischen Arzneimittel gelten doppelt so lange Wartezeiten wie gesetzlich vorgeschrieben. Verboten: Leistungsförderer, Hormone.	Vorgaben, die über das Arzneimittelgesetz hinausgehen: Arzneimittel nur zu therapeutischen Zwecken. Der Deutsche Tierschutzbund überwacht Antibiotika-Einsatz per Monitoring. Verboten: Leistungsförderer, Hormone.	Vorgaben, die über das Arzneimittelgesetz und Vorgaben für die Einstiegsstufe hinausgehen: Jedes Tier darf maximal einmal während des Mastdurchgangs mit Antibiotika behandelt werden.
Transportdauer zum Schlachthof	Keine Angaben.	Möglichst kurz, aber keine konkreten Angaben.	Maximal 4 Stunden zum nächstgelegenen, geeigneten Schlachthof.	Maximal 4 Stunden.	Maximal 4 Stunden.

Abkürzungen: m² = Quadratmeter, cm = Zentimeter, kg = Kilogramm, GVO = Gentechnisch veränderte Organismen.

Quellen: Verordnung zum Schutz landwirtschaftlicher Nutztiere und anderer zur Erzeugung tierischer Produkte gehaltener Tiere bei ihrer Haltung (geändert durch Art. 1 V v. 1.10.2009 / 3223); EG-Öko-Basisverordnung (Nr. 634/2007 des Rates vom 28. Juni 2007); Arzneimittelgesetz (zuletzt geändert durch Art. 2 G v. 19.10.2012 | 2192); Neuland-Richtlinien für artgerechte Mastgefügelhaltung (Stand: August 2010); Kriterienkatalog des Deutschen Tierschutzbundes für eine tiergerechte Haltung und Behandlung von Masthühnern im Rahmen seines Tierschutzlabels „Für Mehr Tierschutz“ (12.10.2012).

Bron: Stiftung Warentest

Het “Für mehr Tierschutz”-label is van relatief recente datum. Het startte in januari 2013. Het is daarom nog te vroeg om daaruit een echte trend af te leiden.

De cijfers geven wel aan dat relatief snel een volume bereikt werd van boven de 800 ton (tot zelfs boven de 900 ton) vermarkt kippenvlees per kwartaal (tabel 24). Het is niet duidelijk of de afname (van kwartaal naar kwartaal) gedurende het laatste jaar tijdelijk dan wel structureel is.

Tabel 24: Vermarkte vleeskippen volgens het “Für mehr Tierschutz”-label, 2013-2014, in kg

	Vermarkte hoeveelheid kippenvlees (kg)	Totaal (kg per jaar)
Eerste kwartaal 2013	144.363	2.739.015
Tweede kwartaal 2013	902.123	
Derde kwartaal 2013	829.023	
Vierde kwartaal 2013	863.506	
Eerste kwartaal 2014	942.473	3.347.670
Tweede kwartaal 2014	830.398	
Derde kwartaal 2014	824.397	
Vierde kwartaal 2014	750.402	

Bron: “Für mehr Tierschutz”-label

In figuur 1 is aangegeven dat het “Für mehr Tierschutz”-label twee niveaus kent: er is de zogenaamde “Einstiegsstufe” (het basisniveau) met één ster en er is het “Premium”-niveau, met twee sterren. Op dit moment zijn er echter nog geen bedrijven die volgens het “Premium”-niveau werken.

7.1.4 Actoren

Overheid

De Duitse overheid vindt dierenwelzijn een belangrijk thema. Voor de eiersector loopt men met nationale wettelijke eisen voorop, maar voor de andere sectoren rekent men op de EU. Men vindt verder dat bovenwettelijke eisen voor dierenwelzijn richting consument gecommuniceerd moet worden. Regionale afzetstructuren zijn voor de overheid een minstens zo belangrijk punt van aandacht.

Consument

De Duitse consument staat bekend om zijn prijsfocus, hoewel er verschillen zijn tussen de verschillende regio's in Duitsland. Toch stagneert het aandeel van de discounters na vijftig jaar op bijna 45%.

Uit het onderzoek van Diemel et al. (2009):

“Over het geheel genomen neemt het bewustzijn over dierenwelzijn in Duitsland toe. Wel is er een grote heterogeniteit onder de consumenten als het gaat om aandacht voor dierenwelzijn. Het aandeel van de consumenten dat belangstelling heeft voor dierenwelzijn en bereid is

daarvoor te betalen, zou wel eens groter kunnen zijn dan het aandeel dat nu voor biologische productie kiest. Dit deel bestaat uit de clusters “dierwelzijnsbewuste vleeseter” en “bezorgde dierenbeschermer”. Deze laatste categorie is niet zo’n uitgesproken vleeseter. Het gaat dus om een onontgonnen markt in Duitsland.”

De Duitse consument is gevoelig voor negatieve signalen over voedingsmiddelen. Daarom koopt hij graag “vertrouwd”, dus bij de slager, of bij de boer uit de buurt, of met herkomst Duitsland. Dat is ook een vorm waarmee producenten zich onderscheiden. Welzijn en milieu spelen dus een minder grote rol. Dit verklaart mogelijk waarom het tussensegment tot nu toe een minder grote rol speelt in Duitsland.

Samenvattend kan gesteld worden dat de Duitse consument graag goedkoop koopt, maar ook vertrouwd. De markt voor tussensegment lijkt nog relatief onontgonnen.

Retail

Weliswaar vormen de slager en boerderijverkoop nog relatief belangrijke afzetkanalen maar vindt een toenemend deel van de vleesverkoop plaats via de supermarkten. Dat is zeker het geval voor vleeskippen.

Door concurrentie van de discounters Aldi en Lidl zijn in Duitsland ook de grote supermarktorganisaties Edeka en Rewe zich in dit segment gaan ontwikkelen door discountformules in de markt te zetten of over te nemen. Toch zijn het ook deze supermarktorganisaties geweest die de meeste biologische producten aanbieden. Huismerken zijn net zoals elders in Europa wijd verspreid.

Van de grote spelers zou vooral Edeka meer belangstelling tonen om ketenbreed vanaf de primaire productie tot verdergaande afspraken te komen over welzijn en kwaliteit. Verder tonen vooral veel kleinere en regionaal georiënteerde supermarktketens belangstelling (zoals Tegut).

In algemene zin is er voor vleeskippen slechts een beperkte focus op dierenwelzijn. Ook van milieubeleid ten aanzien van de dierlijke productie blijkt slechts zeer beperkt sprake te zijn. Traceerbaarheid en veiligheid zijn wel belangrijke thema’s, naast regionale sourcing.

Producenten

De Duitse vleesindustrie is sterk gefragmenteerd. Enkele grote ondernemingen zijn dominant, naast een groot aantal kleinschalige of kleinschaligere bedrijven. De kippenvleessector wordt daarnaast gekenmerkt door verticale integraties.

Op een klein aantal vleesverwerkers na is er nog weinig interesse voor een dierenwelzijnsplus bij de Duitse industrie, wel voor de ontwikkeling van regionale ketens.

7.1.5 Lessen voor Nederland en dus ook voor Vlaanderen

Oosterkamp et al. (2011) trekken uit een verkenning van dierlijke tussensegmenten in Duitsland (voor varkensvlees, pluimveevlees en eieren) volgende conclusies met betrekking tot mogelijke lessen voor Nederland. Gezien de analogie met de gangbare productie en schaal zouden deze lessen ook voor Vlaanderen kunnen gelden.

Zij worden hierbij opgelijst:

- de Duitse situatie biedt geen lessen voor de verdere ontwikkeling van het binnenlandse tussensegment in Nederland. Gezien de parallellen van Vlaanderen met Nederland kan deze conclusie worden doorgetrokken voor Vlaanderen.

- er lijkt bij consumenten in Duitsland een latente belangstelling te zijn voor het tussensegment. Dit biedt exportkansen.
- bij export is het van belang om rekening te houden met het feit dat een eventueel verstoord consumentenvertrouwen in Duitsland zeer lang na-ijlt. Voor Duitse consumenten zouden producten uit het tussensegment mogelijk moeten aansluiten bij regionale oriëntatie.
- in verband met export zou het te verkiezen zijn als dierenwelzijnsschema's in Duitsland aansluiten op die in Nederland (of omgekeerd uiteraard). Deze conclusie lijkt minder belangrijk voor Vlaanderen omdat het zelf minder dan in Nederland heeft ingezet op dierenwelzijn. Anderzijds kan het in omgekeerde zin voor Vlaamse producenten interessant zijn om beter in te spelen op Duitse ketens met dierenwelzijneisen, voor zover deze ketens meer afzetgaranties zouden bieden en niet alleen markttoegang maar ook meerwaarde opleveren.

7.1.6 Exportmogelijkheden

Ten aanzien van potentiële exportmogelijkheden is het nuttig om te weten dat de consumptie van gevogeltevlees per hoofd van de bevolking stijgt in Duitsland, ondanks het feit dat de vleesconsumptie in algemene zin stagneert.

Het verbruik per hoofd van de bevolking evolueerde gestaag van 17,8 kg in 2007 naar 19,4 kg in 2013 (tabel 25).

Tabel 25: Per capita consumptie pluimveevlees in Duitsland, 2007-2013, in kg

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Per capita consumptie (kg/jaar)	17,8	18,3	18,8	18,7	18,9	19,0	19,4

Bron: VLAM (2015a)

In deze consumptiecijfers was het grootste aandeel in 2013 weggelegd voor vleeskippen (11,7 kg), gevolgd door kalkoenenvlees (5,7 kg) en ganzen, eenden en soepkippen (circa 2 kg).

Op basis van wat voorafgaat, kunnen in verband met de exportmogelijkheden twee belangrijke conclusies worden afgeleid:

- de vraag naar vleeskippen stijgt nog of handhaaft zich relatief makkelijk;
- de vraag naar vleeskippen met hogere dan wettelijke productievoorwaarden (met accent op dierenwelzijn) stijgt ook, maar niet spectaculair.

7.2 EEN BLIK OP NEDERLAND

7.2.1 Enkele algemene cijfers

In Nederland werden in 2014 meer dan 100 miljoen kippen gehouden, waarvan 47 miljoen vleeskippen (bijna 46%), gehouden op bijna 580 bedrijven (tabel 26).

Tabel 26: Aantal in Nederland gehouden kippen, in totaal en als vleeskippen, 2000-2014, in miljoen dieren

	2000	2005	2010	2012	2013	2014*
Aantal gehouden kippen	104,0	93,0	101,3	95,3	97,7	103,0
Aantal gehouden vleeskippen**	50,9	44,5	44,8	43,9	44,2	47,0
Aantal bedrijven met vleeskippen	1.094	762	640	584	564	576

Bron: Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS)

* Voorlopige cijfers

** In Nederland veelal aangeduid met vleeskuikens

Tabel 27 toont het aantal slachtingen van vleeskippen en het geslacht gewicht. In 2013 ging het om circa 535 miljoen dieren met een totaal geslacht gewicht van bijna 890 miljoen kg. Deze officiële cijfers doen toch de wenkbrauwen fronsen. Op basis van bijvoorbeeld 6 à 7 rondes per jaar is het immers onmogelijk om op basis van de eigen Nederlandse productie aan zo'n hoog aantal slachtingen te komen. Dit laat vermoeden dat er een belangrijke invoer plaatsvindt van levende dieren enerzijds en dat de voor vleeskippen gepubliceerde cijfers wellicht gaan over alle geslachte kippen, inclusief de leghennen. Een en ander wordt weergegeven door middel van de door het toenmalige Productschap Pluimvee & Eieren opgestelde en in figuur 2 weergegeven afzetstructuur van de Nederlandse vleeskuikens in 2012.

Tabel 27: Aantal slachtingen van vleeskippen en geslacht gewicht in Nederland, 2005-2013

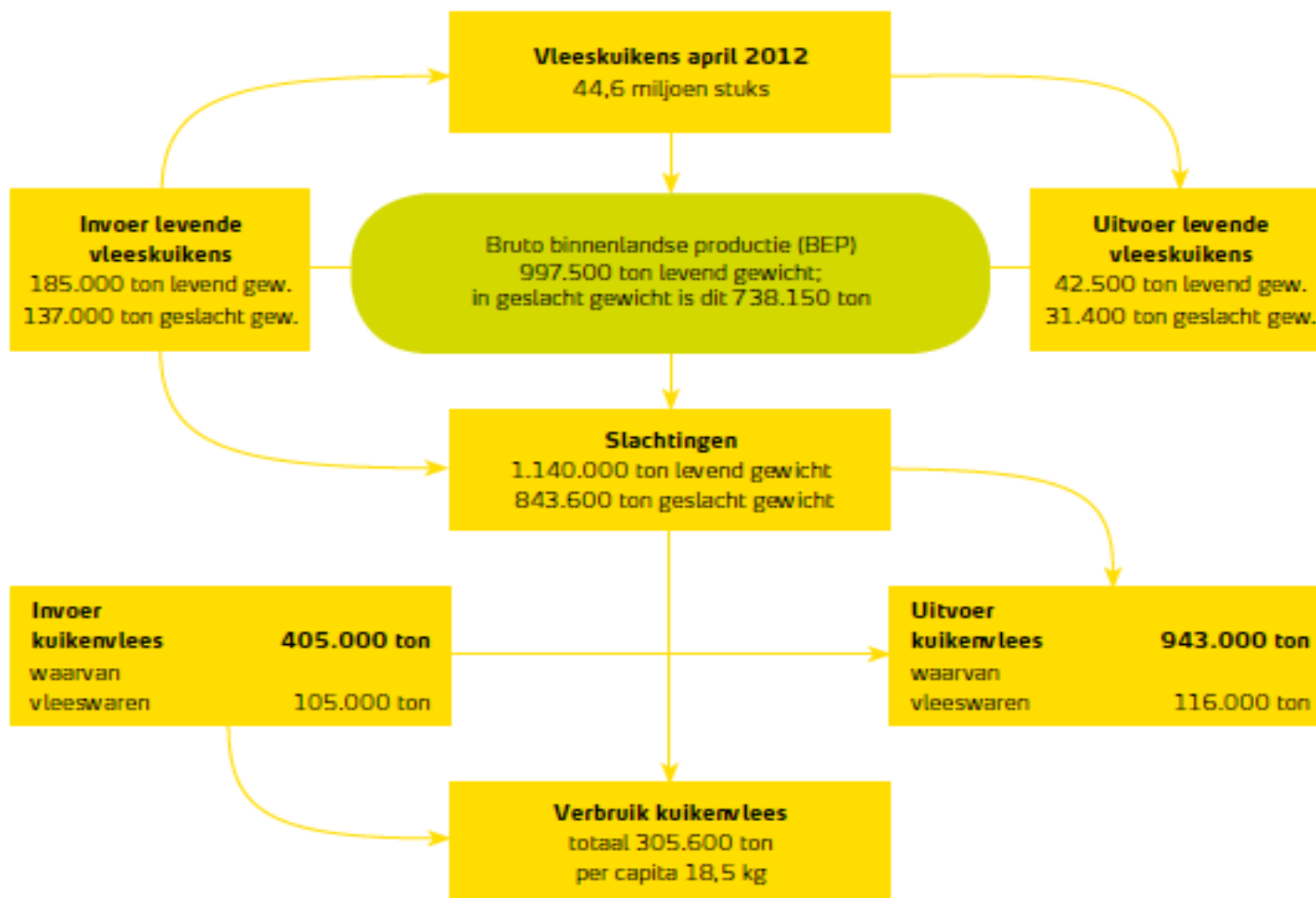
	2005	2007	2009	2011	2012	2013
Aantal slachtingen van vleeskippen (in miljoen dieren)	401,9	459,2	458,7	490,4	520,6	536,3
Geslacht gewicht (in miljoen kg)	627,6	683,5	733,3	809,3	857,5	887,7

Bron: Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS)

De consumptie van pluimveevlees blijft stijgen in Nederland. Hoewel de Nederlandse consument in 2013 bezuinigd heeft op de totale uitgaven aan vlees is dat jaar een recordbedrag uitgegeven aan pluimveevlees: 2013 kende een stijging van 5,7% van de besteding hiervoor. De consumptie in volume steeg met 2,7%. De cijfers bewijzen dat pluimveevlees, zeker in tijden van recessie, een populair stukje vlees blijft. Per hoofd van de bevolking consumeert de Nederlander nu 23,4 kg pluimveevlees, waarvan 19 kg vleeskip ("kuikenvlees").

Het merendeel van het pluimveevlees wordt echter geëxporteerd.

Figuur 2: Nederlandse afzetstructuur voor vleeskuikens in 2012

Bron: Productschap Pluimvee & Eieren en Productschap Vee & Vlees (2013)

7.2.2 Overzicht van de belangrijkste Nederlandse houderijsystemen

Tabel 28 bundelt enkele karakteristieken van de belangrijkste houderijsystemen voor vleeskippen in Nederland.

Tabel 28: Enkele karakteristieken van de belangrijkste houderijsystemen voor vleeskippen in Nederland

Houderijsysteem	Aantal kippen per m ²	Groei per dag in gram	Slachtleeftijd in dagen	Kan de kip naar buiten?
Basiskip (ook "plofkip" genoemd)	21	60-63	36-42	Nee
Kip van Morgen (ook "flopkip" genoemd)	19	max. 50	45	Nee
Nieuwe Standaard Kip (ook "Jumbokip" genoemd)	13,5	max. 45	49	Nee
Beter Leven met 1 ster (ook "1 sterkip" genoemd)	12	max. 45	56	Ja, in overdekte uitloop
Beter Leven met 2 sterren (ook "2 sterkip" genoemd)	11	max. 40	56	Ja, in een wei met gras
Beter Leven met 3 sterren (ook "3 sterkip" genoemd) en Biologisch (EKO en Europees biologisch keurmerk)	10	max. 40	81	Ja, in een wei met gras

Bron: Departement Landbouw en Visserij /AMS op basis onder meer van Milieu Centraal/Keurmerkenwijzer

De Kip van Morgen lijkt voorlopig alleen een marketingconcept voor markttoegang eerder dan een differentiatie naar een duurder marktsegment. Omdat het concept voor Vlaanderen een interessante "case" vertegenwoordigt, wordt er verder de nodige aandacht aan besteed.

De Nieuwe Standaard Kip (Jumbo) beweegt zich naar het grensgebied tussen gangbaar en het meerwaardesegment. Afhankelijk van de prijs die de consument hiervoor betaalt, zou deze al als meerwaardekip geïnclassificeerd kunnen worden.

Vleeskippen met hogere productievoorwaarden dan de Nieuwe Standaard Kip zouden sowieso duurder verkocht moeten kunnen worden en daardoor aan de definitie van meerwaardekip voldoen.

7.2.3 Keurmerken voor vleeskippen in Nederland

Er zijn heel wat keurmerken voor vleeskippen op de Nederlandse markt. De belangrijkste zijn weergegeven in figuur 3. Daarin zijn ze gerangschikt naar diervriendelijkheid, dus in functie van de mate waarin ze aan dierenwelzijn bijdragen. Ze worden hierna kort besproken.

Biologisch (EKO- en Europees biologisch keurmerk)

De productievoorwaarden zijn conform de Europese regelgeving. De kippen hebben toegang tot 4 m² vrije uitloop (in principe het hele jaar door). In de stal: maximaal 10 dieren per m². In de stallen is voldoende daglicht, natuurlijke ventilatie en een gedeelte van het vloeroppervlak

is dicht. Er zijn schone en droge ligruimtes, die voldoende zijn ingestrooid met strooisel van natuurlijk materiaal. De dieren krijgen meer tijd om te groeien, minimaal 81 dagen. Ze krijgen biologisch voer (minimaal 95%). Preventief gebruik van reguliere geneesmiddelen en antibiotica is niet toegestaan.

Het EKO-keurmerk is het Nederlandse keurmerk voor biologische landbouw. Op biologische vlees staan behalve het EKO-keurmerk ook het Europese keurmerk voor biologische landbouw.

Beter Leven

Het Beter Leven-keurmerk van de Dierenbescherming kent drie niveaus, gehonoreerd met één tot drie sterren. Wat een ster precies betekent, hangt af van de diersoort, maar algemeen geldt dat één ster staat op vleesproducten die een kleine verbetering zijn van dierenwelzijn (ten opzichte van gangbare vleesproducten). Twee sterren staan op producten die wat verder gaan op het gebied van dierenwelzijn, maar niet zo goed zijn als biologische producten. Drie sterren staan op biologische producten of producten met een vergelijkbaar dierenwelzijn en bijvoorbeeld ook op "label Rouge".

Beter Leven met 1 ster

Minimaal acht uur per dag is er toegang tot een ruime overdekte uitloop. Deze is minimaal 20 procent van de oppervlakte van de stal. In de stal: maximaal 12 dieren per m². De stal heeft daglicht en is voorzien van strooisel (stro of houtkrullen) om in te kunnen scharrelen. De kippen krijgen meer tijd om te groeien, minimaal 56 dagen. 95 procent is antibioticavrij.

Beter Leven met 2 sterren

De kenmerken van Beter Leven met 1 ster plus: in plaats van de overdekte uitloop is er per dier 1 m² vrije uitloop naar buiten.

Beter Leven met 3 sterren

De kenmerken van Beter Leven met 2 sterren plus: de kippen hebben per dier toegang tot 4 m² vrije uitloop naar buiten. Daarnaast in de stal: maximaal 10 dieren per m². De dieren krijgen meer tijd om te groeien, minimaal 81 dagen.

Label Rouge

Het Franse keurmerk "label Rouge" voor kippenvlees stelt hoge eisen aan dierenwelzijn. Deze kip krijgt van de Dierenbescherming dan ook drie sterren in hun Beter leven-classificering.

De kippen hebben toegang tot 2 m² vrije uitloop naar buiten. In de stal: maximaal 11 kippen per m². De stal is maximaal 400 m². De kippen zijn van een langzaam groeiend ras. Ze leven minimaal 81 dagen. De dieren krijgen een 100% plantaardige voeding, op basis van granen, aangevuld met plantaardige eiwitten (erwten, soja).

Figuur 3: Belangrijkste labels voor vleeskippen in Nederland

Keurmerken	Milieu	Dieren Welzijn	Eerlijke handel	Controle
 Biologisch, Europees keurmerk, vlees	●●●●●	●●●●●	⊘⊘⊘⊘⊘	●●●●●
 EKO vlees en zuivel	●●●●●	●●●●●	⊘⊘⊘⊘⊘	●●●●●
 Label Rouge kippenvlees	⊘⊘⊘⊘⊘	●●●●●	⊘⊘⊘⊘⊘	●●●●●
 Beter Leven kenmerk 3 sterren vlees	⊘⊘⊘⊘⊘	●●●●●	⊘⊘⊘⊘⊘	●●●●●
 Beter Leven kenmerk 2 sterren vlees	⊘⊘⊘⊘⊘	●●●●●	⊘⊘⊘⊘⊘	●●●●●
 Scharrelkippenvlees ProduCERT	⊘⊘⊘⊘⊘	●●●●●	⊘⊘⊘⊘⊘	●●●●●
 Beter Leven kenmerk 1 ster vlees	⊘⊘⊘⊘⊘	●●●●●	⊘⊘⊘⊘⊘	●●●●●
 Nieuwe Standaard Kip (Jumbo)	●●●●●	●●●●●	⊘⊘⊘⊘⊘	●●●●●
 Hollandse kip	⊘⊘⊘⊘⊘	●●●●●	⊘⊘⊘⊘⊘	●●●●●

Bron: Milieu Centraal – Keurmerkenwijzer

Scharrelkippenvlees ProduCert

Scharrelkippenvlees moet voldoen aan daarvoor geldende specifieke Europese eisen. Daarbovenop vereist ProduCert uitloop (dit is geen Europese eis). ProduCert-kippen hebben meer ruimte in de stal: niet meer dan dertien kippen per m² (in de gewone houderij zijn dat er minstens twintig).

Vlees van scharrelpluimvee met het ProduCert-keurmerk is grotendeels afkomstig uit Frankrijk of Zweden, maar ook Nederland telt enkele producenten. Het is te koop bij gespecialiseerde scharrelslagers en horecagelegenheden. Qua eisen is het vergelijkbaar met het Beter Leven-keurmerk met 2 sterren.

Nieuwe Standaard Kip (Jumbo)

Supermarkt Jumbo verkoopt sinds oktober 2014 Nieuwe Standaard Kip, die voldoet aan hogere dierenwelzijnseisen dan de door de supermarktbranche afgesproken Kip van Morgen waarvoor het de ambitie was om in 2020 gemeengoed te zijn. Nieuwe Standaard Kip benadert het 1 ster Beter Leven-keurmerk. De ambitie van Jumbo is om eind 2015 het gehele kipschap "plofkipvrij" te hebben. Jumbo wil in 2017 alleen nog relatief duurzaam vlees verkopen (lieft met het Beter Leven-keurmerk).

Voor Nieuwe Standaard Kip gelden de volgende eisen: hetzelfde langzaam groeiende ras als Beter Leven (45 gram per dag, slachtrijp met 49 dagen), meer leefruimte dan de basiskip (13,5 kippen per m² in plaats van 21), in de stallen natuurlijk daglicht, kippen hebben afleidingsmateriaal zoals stobalen om mee te spelen, er wordt gestrooid met graan.

Er hoeft geen uitloop naar buiten te zijn. Voor Nieuwe Standaard Kip wordt gewerkt aan milieucriteria qua fijnstof, ammoniak en geur. Deze eisen zijn nog niet concreet en nog niet geïmplementeerd.

AH Hollandse kip

AH Hollandse kip is een logo, dat Albert Heijn in mei 2014 heeft geïntroduceerd. Het stelt net iets hogere eisen qua dierenwelzijn dan de gangbare basiskip, maar gaat minder ver dan het Beter Leven-keurmerk van de Dierenbescherming met 1 ster.

Met het logo loopt AH vooruit op afspraken binnen de supermarktbranche om in 2020 alleen nog kippenvlees van een iets diervriendelijker gehouden kip aan te bieden: de Kip van Morgen.

AH Hollandse kip vereist dat kippen net iets meer ruimte hebben dan de wettelijke ondergrens (19 in plaats van 21 dieren per m²), dat ze net iets langzamer groeien, 's nachts aan iets minder licht worden blootgesteld en stobalen en graan als afleidingsmateriaal krijgen. Oorspronkelijk claimde AH ook een aantal milieuvverbeteringen, zoals verantwoorde soja en milieuvriendelijke mestafvoer, maar men heeft deze moeten intrekken na een klacht van Wakker Dier bij de Reclame Code Commissie. Ook moest AH een te stellige claim over verbeterd dierenwelzijn afzwakken.

De huismerkkip van AH heeft een vrijwel identieke afbeelding, maar is dus een soort basiskip. Volgens de site van AH zal de huismerkkip eind 2015 volledig vervangen zijn door Hollandse kip.

7.2.4 De Kip van Morgen

De laatste tijd was er in Nederland heel wat te doen rond "De Kip van Morgen". Als gevolg van een intentieverklaring uit 2012 hebben organisaties uit de pluimveesector, uit de kippenvleesverwerkende industrie en uit de supermarktsector in 2013 afspraken gemaakt over de productie van kippenvlees. Doel van deze afspraken was een verduurzaming van het kippenvleesassortiment in Nederlandse

supermarkten. De afspraken houden in dat “De Kip van Morgen” het regulier geproduceerde kippenvlees in het basisassortiment van supermarkten vanaf 2020 volledig zal vervangen.

Meer in detail hebben de betrokken organisaties het volgende afgesproken:

- invoering van een nieuw, trager groeiend kippenras voor het basisassortiment kip. Deze kip krijgt een lagere groeisnelheid van maximaal 50 gram per dag. Een trager groeiende kip kan beter bewegen en heeft minder antibiotica nodig.
- minder kippen per vierkante meter in een stal. Een verlaging van de bezettingsgraad van 10% van 42 naar 38 kilogram per vierkante meter, dat wil zeggen van 21 naar 19 kippen per vierkante meter.
- goede bodembedekking (meer stro) en extra afleidingsmateriaal voor de kippen. Daardoor neemt de kans op voetzoolbeschadigingen flink af.
- strenge controle op de naleving van wettelijke normen voor dierenwelzijn, waardoor het aantal verwondingen aan voetzolen en borst van de kip tot een minimum wordt beperkt.
- in de stal is het minimaal zes uur aaneengesloten donker, zodat de kippen een natuurlijk dag- en nachtritme hebben. Daardoor zijn kippen rustiger en lopen ze minder verwondingen op.
- verlaging van antibioticagebruik door hier strengere eisen aan te stellen. Alleen als dierenwelzijn in het geding is (bij ernstige ziektesymptomen) worden nog antibiotica verstrekt.
- 100% gebruik van RTRS-soja (duurzaam geteelde soja volgens de normen van de “Round Table for Responsible Soy”) in diervoeding.
- diverse milieumaatregelen zoals vermindering van ammoniakuitstoot en fijnstofuitstoot, volledige mestverwerking, terugdringen van de CO₂-voetafdruk, verhogen van het aandeel Europese eiwitgrondstoffen (daar waar het duurzamer is) en verduurzamen van de energie (groen gas).
- “De Kip van Morgen” is een nieuwe minimumnorm. De supermarktketens blijven vrij in de verkoop van kippenvleesproducten die verdergaande productiekenmerken hebben, zoals kip met het “Beter Leven”-keurmerk van de Dierenbescherming en biologische kip.

Deze afspraken gaan over inkoopvoorwaarden voor supermarkten. Ze gelden niet voor de productie van kippenvlees dat via slaggers, poeliers en markthandelaren wordt verkocht. Ook kippenvlees dat wordt geëxporteerd (circa 70% van de nationale productie) valt niet onder de voorgestelde criteria.

Ondertussen heeft de Autoriteit Consument & Markt (ACM) onderzocht of de afspraken van “De Kip van Morgen” in aanmerking komen voor de uitzonderingsmogelijkheid die de Mededingingswet biedt. Die bepaalt dat afspraken of gedragingen tussen ondernemingen of organisaties van ondernemingen die de concurrentie beperken mogelijk zijn, wanneer:

1. er sprake is van een verbetering van de productie en/of distributie van goederen en diensten en/of verbetering van de technische of economische vooruitgang;
2. een “billijk aandeel” van deze voordelen ten goede komt aan de gebruikers;
3. de afspraken noodzakelijk zijn en proportioneel om verbetering te bereiken;
4. er voldoende restconcurrentie overblijft op de markt.

Maar op basis van deze vrijstellingscriteria komt de ACM tot de conclusie dat dit niet het geval is. Enerzijds wordt vastgesteld dat de duurzaamheidsafspraken wel een beperking van de concurrentie opleveren op de markt voor de verkoop van kippenvlees aan consumenten. Anderzijds besluit de ACM na een uitgebreide analyse dat deze afspraken zoals ze er nu liggen geen netto voordelen voor de

consumenten met zich meebrengen. Daarbij is nadrukkelijk ook rekening gehouden met de voor- en nadelen voor consumenten op het gebied van dierenwelzijn, milieu en volksgezondheid. Kort gesteld komt het erop neer dat de keuzebeperking en de hogere kostprijs niet opwegen tegen de te beperkte verbeteringen op het vlak van dierenwelzijn en milieu.

Ingeval de betrokken organisaties willen doorgaan met hun plan, is het aan de organisaties zelf om de afspraken zo aan te passen dat het duurzaamheidsinitiatief wel voldoet aan de Nederlandse en Europese mededingingswetgeving.

Wellicht was het de bedoeling van de Nederlandse retailsector om via onderlinge afspraken te komen tot een nieuw label dat niet meer nadrukkelijk geassocieerd zou worden met de basiskip (kip die aan de Europese minimumeisen voldoet) en die in Nederland zo vaak op negatieve wijze in de berichtgeving opduikt als “plofkip”. En de media blijven inventief. Omdat het “De Kip van Morgen”-project voorlopig een onvoldoende kreeg en niet kan doorgaan als gepland, wordt immers al gesproken van de “flopkip”.

7.2.5 Exportmogelijkheden

Zoals eerder aangegeven heeft For Farmers Hendrix voor biologische vleeskippen al een keten opgezet met productiebedrijven in Wallonië (circa 20.000 bio-vleeskippen per week). Deze productie is in principe bestemd voor de supermarktketen Albert Heijn (AH). Mogelijk zit hier nog wat groeipotentieel, in functie van de ontwikkelingen op de Nederlandse markt. Als er groei komt, zal deze in hoge mate verder gerealiseerd worden in Wallonië.

Het is belangrijk om te beseffen dat deze keten is opgezet vanuit Nederland, wat uiteraard een heel ander verhaal is dan het opzetten van zo'n keten vanuit België.

Wellicht zijn er vanuit Vlaanderen op de Nederlandse markt nog mogelijkheden voor het tussensegment (Mechelse koekoek en maïskip), dat in België/Vlaanderen nadrukkelijker aan bod komt in de schappen van de supermarkt. Maar het wordt zeker niet gemakkelijk om daarmee de Nederlandse markt te veroveren. Zeker als het gaat om een ietwat duurder product dat nog geen naam- en faambekendheid heeft weten op te bouwen bij de consument.

Het wordt immers hevig concurreren met een aantal vooral op dierenwelzijn georiënteerde Nederlandse labels die stevig ondersteund worden met de nodige marketing. Een en ander is het gevolg van de meer (dan in België) uitgesproken maatschappelijke discussie rond dierenwelzijn, als gevolg van onder meer de politieke interesse (Partij voor de Dieren) en de druk van ngo's op de retail. Wellicht is afstemming van de lastenboeken noodzakelijk tot zelfs certificering volgens een Nederlands label.

Het wordt evenmin evident om binnen te geraken bij de grote retailers. Eerst en vooral zijn al snel grote productievolumes noodzakelijk. Op de tweede plaats vindt sourcing van producten door Nederlandse supermarkten vooral plaats binnen de eigen landsgrenzen als het product gemaakt kan worden tegen een redelijke prijs.

Daarnaast heeft de Nederlandse grote distributie de reputatie om steeds sterker te knabbelen aan de marge door leveranciers tegen elkaar uit te spelen. En het spelen op de marge is nu juist niet het belangrijkste oogmerk van de productie van meerwaardeskippen. Daarbij wordt vooral gemikt op het verwerven van een hogere prijs.

Voor het beleveren van de Nederlandse markt lijken ketenorganisatie en afstemming binnen de keten daarom niet alleen nuttig maar ook noodzakelijk.

8 SAMENVATTEND OVERZICHT VAN HET MARKTAANDEEL VAN MEERWAARDEVLEESKIPPEN

Op basis van de gegevens voor België, Nederland en Duitsland is in tabel 29 het procentueel aandeel geschat van het aandeel meerwaardekippen (inclusief bio) in de totale vermarkting van vleeskippen.

Het valt op dat het aandeel voor de drie landen relatief laag is en rond de 2% ligt. Het aandeel van België van >2% is vooral te verklaren door het belang van de biologische productie van vleeskippen in Wallonië. Voor Vlaanderen alleen zou het aandeel biologisch vergelijkbaar zijn met Nederland (0,1%).

Oosterkamp et al. (2011) hebben ook aandeelpercentages ingeschat voor Denemarken, dat lager scoort met <1% en voor het Verenigd Koninkrijk en Frankrijk, die hogere aandelen meerwaardekippen laten optekenen van respectievelijk >20% en 49%. Overigens lijkt het geschatte marktaandeel voor Frankrijk (waaronder vooral "label Rouge") ondertussen te hoog. Het moet ook gezegd dat het aandeel dalend is als gevolg van de dalende uitgaven aan voedsel en vooral aan vlees door de Franse consument.

Tabel 29: Procentueel aandeel meerwaardekippen in de totale vermarkting van vleeskippen

	België	Nederland	Duitsland
Aandeel biologisch	1 ⁽¹⁾	0,1 ⁽³⁾	0,8 ⁽⁵⁾
Aandeel tussensegment	>1 ⁽²⁾	1,5 ⁽⁴⁾	>1
Totaal meerwaardevleeskip	>2	<2	2 ⁽⁶⁾

Bron: Oosterkamp et al. (2011), Neuland, Beaudelot (2014), cijfers Vlaanderen

(1) Bron: Beaudelot (2014), Biowallonie (2014) en berekeningen AMS

waarbij 0,1% aandeel in Vlaanderen 6% aandeel in Wallonië

(2) Bron: inschatting op basis van interviews

(3) Bron: Vermeij & Van Horne (2009)

(4) Bron: Oosterkamp et al. (2011)

(5) Bron: BÖLW (2014)

(6) Bron: Neuland

9 CONCLUSIES

In de conclusies gaan we in op het huidige potentieel voor meerwaardevleeskippen in België, hebben we aandacht voor het toekomstpotentieel in Vlaanderen en Wallonië en formuleren we bedenkingen bij het exportpotentieel naar Nederland, Duitsland en Frankrijk. We hebben ook oog voor de trend naar verkoop in stukken in plaats van als hele kip en voor generieke promotie.

Meerwaardekippen of meerwaardevleeskippen worden daarbij gedefinieerd als vleeskippen die aan hogere dan de gangbare of wettelijke productievoorwaarden voldoen, waardoor het product tegen een hogere dan de gangbare prijs verkocht kan worden (en dus “meer waard” is geworden). Daarbij is er niet zozeer sprake van markttoegang, maar van differentiatie naar een duurder marktsegment.

Huidige markt voor meerwaardevleeskippen in België

Het huidige aantal slachtingen van in België geproduceerde vleeskippen met hogere dan de wettelijke productievoorwaarden (meerwaardekippen) bedraagt bijna 90.000 dieren per week. Dit aantal is niet onbelangrijk maar vertegenwoordigt nauwelijks meer dan 2% van het totale aantal slachtingen van in België geproduceerde vleeskippen.

Het huidige productiepotentieel voor meerwaardekippen in België ligt nog iets hoger op circa 95.000 dieren per week en zou benut kunnen worden als Carrefour zich nadrukkelijker lokaal zou bevoorraden met biologische vleeskippen. Op heel wat verkooppunten zijn ook Franse hoevekippen te vinden die dit huidige potentieel in principe nog vergroten.

Toekomstpotentieel Vlaanderen/Wallonië

Voor het toekomstige potentieel worden geen spectaculaire ontwikkelingen verwacht. Op de interne Belgische markt lijkt de vraag naar meerwaardekippen zich eerder te stabiliseren. Over de laatste jaren was er in elk geval weinig beweging. Er wordt wel op een licht stijgende trend gerekend naarmate meer consumenten deze meerwaarde (in de vorm van hoger dierenwelzijn, hogere duurzaamheid of andere eigenschappen) weten te honoreren met hun aankopen in de winkel.

De Belgische productie van meerwaardekippen (vooral biovleeskippen) voor de Nederlandse markt (Albert Heijn) zou wellicht nog kunnen toenemen, maar dat is moeilijk te voorspellen. Het lijkt er in elk geval op dat integrator For Farmers Hendrix zijn productie in Wallonië op zijn minst zal handhaven. Daar zijn zeker redenen voor, niet het minst de kostprijs van de landbouwgrond (in uitloop) die nodig is om vleeskippen op biologische wijze te kunnen produceren. Met 4 m² uitloop per biologische vleeskip is er voor een bedrijf met maximum drie stallen van 4.800 dieren immers al snel 6 hectare nodig.

Deze grondgebondenheid is wellicht ook de hoofdoorzaak van het beperkte toekomstpotentieel voor biovleeskippen in Vlaanderen: samen met de kleinere dichtheid in de stal en de tragere groeisnelheid van de dieren weegt dit sterk op de rentabiliteit. Daarmee wordt bedoeld dat het niet evident is om de hogere productiekosten ook terug te verdienen in de markt. Daarnaast is er ook het aspect kippenmest, waarvan de afzetkosten in Wallonië beter beheersbaar zijn.

Het beperkte potentieel voor Vlaanderen blijkt ook al uit de huidige productiegegevens over de productiegegevens over de biologische vleeskippenhouderij. Van het 10-tal bedrijven dat biologische vleeskippen heeft in Vlaanderen, zijn er slechts een paar echt gespecialiseerd.

Theoretisch zou een stijging van de vraag naar Mechelse koekoek en maïskip gemakkelijker kunnen beantwoord worden vanuit Vlaanderen. Voor deze productie is immers geen uitloop vereist. Er wordt echter vastgesteld dat de vraag naar deze producten zich weliswaar relatief gemakkelijk handhaaft maar daarnaast nauwelijks stijgt.

Algemeen gesteld is er nog wel potentieel voor een hogere productie van meerwaardevleeskippen in België. Dat potentieel blijkt ook uit de evolutie van het aankoopgedrag voor kip. Maar het zal voldoende langzaam en in functie van de verdere marktontwikkelingen moeten worden aangeboord. Op dit moment is er nog wat meer ruimte voor de productie biologische vleeskippen die normaal gezien vanuit Wallonië zal worden opgevuld. Het is daarnaast niet duidelijk in welke mate de uit Frankrijk ingevoerde hoevekippen meer door nationale productie vervangen kunnen worden.

Al deze elementen in aanmerking genomen houden we het met betrekking tot het toekomstige productiepotentieel op middellange termijn bij een voorzichtige schatting voor België van 120.000 meerwaardevleeskippen per week.

Exportpotentieel

Meerwaardekippen produceren voor de buitenlandse markt en met name voor de rechtstreekse buurlanden Nederland, Duitsland en Frankrijk lijkt om diverse redenen niet evident. Het lijkt gemakkelijker om het gangbare product uit te voeren en dat zonder te veel profileringsdrang te laten opgaan in het brede aanbod.

Frankrijk heeft een stevige traditie in meerwaardekippen en de consument is daar blijkbaar ook gevoelig voor en niet wars van enig chauvinisme (belang van de oorsprong). Er zullen stevige argumenten nodig zijn en een lang aangehouden inspanning om met de Franse meerwaardekippen een concurrentiestrijd aan te gaan op de eigen markt. Frankrijk legt het accent op kwaliteit en smaak, maar dierenwelzijn en milieuaspecten worden gaandeweg belangrijker.

Duitsland is een netto importeur van vleeskippen en de vraag naar pluimveevlees stijgt nog ondanks een licht dalende vleesconsumptie. Het penetreren van de Duitse markt is echter ingewikkeld als gevolg van de grote verschillen tussen de (vele) deelstaten en regio's. Voor gangbare producten is het vooral zaak om een voet tussen de deur te krijgen bij de grote supermarktketens: Edeka, Rewe, Aldi, Lidl, ... Als dit lukt, moeten ook de nodige volumes aangeleverd kunnen worden. In het totale aanbod van vleeskippen in Duitsland is het aandeel van de meerwaardekippen erg beperkt en wordt het potentieel als deels onontgonnen ingeschat. Theoretisch biedt dat mogelijkheden. Duitse consumenten hebben echter vooral de reputatie om liefst een stevige hoeveelheid op het bord te krijgen maar tegen een niet te hoge prijs. Uiteraard zijn er ook pogingen om deze trend te keren en wordt stilaan een groter bewustzijn waargenomen ten aanzien van dierenwelzijn en duurzaamheid. Daarbij wordt echter vooral geïnvesteerd in de ontwikkeling van regionale ketens. Traceerbaarheid en veiligheid zijn in Duitsland heel belangrijke thema's.

Behalve voor de biologische vleeskippen, waarvoor al een (Nederlandse) keten is opgezet met productie in Wallonië, lijkt de Nederlandse markt slechts een beperkt exportpotentieel te bieden. Wellicht zijn er mogelijkheden voor het tussensegment, dat in België/Vlaanderen toch nadrukkelijker aan bod komt in de schappen van de supermarkt. Maar het wordt concurreren in dat geval met een aantal vooral op dierenwelzijn georiënteerde Nederlandse labels die stevig ondersteund worden met de nodige marketing. Het wordt zeker niet gemakkelijk om binnen te geraken bij de grote distributie die de reputatie heeft om steeds sterker te knabbelen aan de marge door leveranciers tegen elkaar uit te spelen. Daarvoor lijken ketenorganisatie en afstemming binnen de keten zeer nuttig.

Hele kip of kip in stukken

Een belangrijke trend voor vleeskippen is zeker dat het aandeel van de productie dat in stukken wordt verkocht gaandeweg belangrijker wordt. Dat is eveneens het geval voor de meerwaardekippen. Waar deze vroeger vooral als hele (braad)kip werden verkocht, is ondertussen de verkoop in stukken aan een sterke opmars bezig. Zo vermarkt Belki nagenoeg 90% van de biovleeskippen in stukken (of als bereid product) en ongeveer 50% van de Mechelse koekoek en de maïskip.

Deze ontwikkeling stelt uiteraard nieuwe eisen aan het businessmodel. Het wordt des te belangrijker om de door de consument als minderwaardig beoordeelde delen van het dier zo goed mogelijk te commercialiseren. In de toekomst wordt dit aspect essentieel om de rendabiliteit van de hele keten te kunnen borgen.

Promotie

In algemene zin lijkt het niet wenselijk om voor meerwaardevleeskippen generieke promotie te voeren ten aanzien van de Belgische/Vlaamse consument. Daarvoor is het aantal commerciële spelers te klein. Die voeren liefst specifieke promotie in functie van de ontwikkelingen op de markt en voor bepaalde eigen producten. Daarnaast krijgen meerwaardekippen (biokippen, Mechelse koekoek en maïskippen) sowieso de nodige (gratis) aandacht in heel wat kookprogramma's.

FIGUREN

Figuur 1: Belangrijkste Duitse labels voor dierenwelzijn bij vleeskippen.....	47
Figuur 2: Nederlandse afzetstructuur voor vleeskuikens in 2012.....	52
Figuur 3: Belangrijkste labels voor vleeskippen in Nederland.....	55

TABELLEN

Tabel 1: Belgische productie van pluimvee en vleeskippen, 2009-2013, in aantallen.....	14
Tabel 2: Verdeling Belgische productie van pluimvee en vleeskippen tussen Vlaanderen en Wallonië, 2010 en 2013	14
Tabel 3: Evolutie van de schaalgrootte, 2009-2013, in aantallen.....	14
Tabel 4: Regionale spreiding vleeskippenproductie binnen Vlaanderen, verdeling bedrijven en dieren per provincie, 2009-2013, dieraantallen in duizendtallen	15
Tabel 5: Indeling van bedrijven met vleeskippen per grootteklasse, Vlaanderen, 2011-2013.....	15
Tabel 6: Slachtingen van gevogelte voor België en de gewesten, 2011-2013	16
Tabel 7: Inschatting aantal slachtingen van vleeskippen op basis van de productie van vleeskippen in Vlaanderen, 2011-2013, dieren in duizendtallen.....	17
Tabel 8: Handel van levende kippen met Nederland en Frankrijk, 2009-2013, in 1.000 stuks.....	17
Tabel 9: Import en export van kippenvlees, in ton geslacht gewicht, 2009-2013.....	19
Tabel 10: Import en export van kippenvlees, als hele verse of gekoelde kippen, in ton geslacht gewicht, 2009-2013	22
Tabel 11: Handel van hele verse of gekoelde vleeskippen met Frankrijk, 2009-2013, in ton en in 1.000 euro	23
Tabel 12: Aandeel Frankrijk in de totale Belgische import van hele verse of gekoelde vleeskippen, 2009-2013, in ton en in 1.000 euro.....	24
Tabel 13: Ketens en lastenboeken waarbinnen de Vlaamse producenten van vleeskippen opereren	26
Tabel 14: Aantal biobedrijven met pluimvee in Vlaanderen, 2010-2013.....	30
Tabel 15: Productie biologisch pluimvee in Vlaanderen, in aantal dieren, 2002-2013.....	31
Tabel 16: Productie biologisch pluimvee in Wallonië, in aantal dieren, 2003-2013.....	33
Tabel 17: Volumeaandeel van de verkochte vleeskippen in België in functie van de prijs, hele vleeskippen, 2008-2014, in %.....	35
Tabel 18: Volumeaandeel van de verkochte vleeskippen in België in functie van de prijs, vleeskip in stukken, 2008-2014, in %.....	36
Tabel 19: Volumes op basis waarvan de percentages zijn berekend, België, in ton	37
Tabel 20: Inschatting van de huidige markt voor de productie van meerwaardevleeskippen in België.....	40

Tabel 21: Aantal in Duitsland gehouden kippen, in totaal en als vleeskippen, 2010 en 2013, in miljoen dieren.....	44
Tabel 22: Aantal slachtingen van vleeskippen en geslacht gewicht in Duitsland, 2010-2014.....	44
Tabel 23: Biologische productie van gevogeltevlees in Duitsland, 2007-2012, in ton.....	45
Tabel 24: Vermarkte vleeskippen volgens het “Für mehr Tierschutz”-label, 2013-2014, in kg.....	48
Tabel 25: Per capita consumptie pluimveevlees in Duitsland, 2007-2013, in kg.....	50
Tabel 26: Aantal in Nederland gehouden kippen, in totaal en als vleeskippen, 2000-2014, in miljoen dieren.....	51
Tabel 27: Aantal slachtingen van vleeskippen en geslacht gewicht in Nederland, 2005-2013.....	51
Tabel 28: Enkele karakteristieken van de belangrijkste houderijsystemen voor vleeskippen in Nederland.....	53
Tabel 29: Procentueel aandeel meerwaardekippen in de totale vermarkting van vleeskippen.....	59
Tabel 30: Evolutie bedrijfsresultaten en kengetallen van vleeskippen in Vlaanderen, 2010-2013.....	69

BRONNEN

- ACM (2015) *Analyse ACM van duurzaamheidsafspraken Kip van Morgen*, Autoriteit Consument & Markt, rapport, ACM/DM/2014/206028, 8 p.
- Bakker J. (2010) *Diervriendelijke keuzes door consumenten – Monitor Duurzame Dierlijke Producten 2009*, Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, rapport, 14 p.
- Bakker J. (2011) *Monitor Duurzaam Voedsel 2010*, Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, rapport, 35 p.
- Bakker J. (2014) *Monitor Duurzaam Voedsel 2013 – Consumentenbestedingen aan duurzaam gelabelde producten*, Ministerie van Economische Zaken, rapport, 54 p.
- Beaudelot A. (2014) *La filière avicole bio en Wallonie*, Biowallonie, PowerPointpresentatie, 25 dia's.
- Bioforum (2009) *Bio & de wet – Toelichting bij de Europese en Vlaamse wetgeving voor producenten van biologische producten*, toelichtingsrapport, 39 p.
- BioForum (2012). *Omschakelen naar de biologische landbouw – kippen*, rapport, 39 p.
- Biowallonie (2014) *Les chiffres du bio 2013*, Biowallonie, rapport, 24 p.
- BÖLW (2014) *Die Bio-Branche 2014 – Zahlen, Daten, Fakten*, Bund Ökologische Lebensmittelwirtschaft, rapport, 32 p.
- De Tijd (2015) *Man achter deelenkoe.be verkoopt nu ook scharrelkippen*, artikel, 8 mei 2015.
- Diemel I. et al. (2010) *Perspektiven für ein Europäisches Tierschutzlabel*, BMELV/BLE, Georg-August-Universität Göttingen, project 08hs010, rapport, 247 p.
- Hin J., Wagenaar J.-P., van der Zijp A. & van der Weijden W. (2013) *Kip: het meest complexe stukje vlees – Marktmechanismen, ketenrelaties en integrale duurzaamheid*, Wetenschappelijke Raad voor Integrale Duurzame Landbouw en Voeding, publicatie, 34 p.
- Oosterkamp E., Bremmer B., Hoste R. & de Greef K. (2011) *Verkenning van dierlijke tussensegmenten in onze buurlanden – Duurzaam varkensvlees, pluimveevlees en eieren*, Wageningen UR, Landbouw-Economisch Instituut (LEI), rapport 2011-28, 105 p.
- Pohlan L. (2014) *Tierwohl-Initiativen in Deutschland – Eine empirische Analyse auf Basis von Expertenmeinungen*, Hochschule Neubrandenburg, Fachbereich Agrarwirtschaft und Lebensmittelwissenschaften, Studiengang Agrarwirtschaft, bachelorthesis, 83 p.
- Productschap Pluimvee & Eieren en Productschap Vee & Vlees (2013) *Vee, Vlees en Eieren in Nederland – Kengetallen 2012*, rapport, 60 p.
- Reijs J., Doornewaard G., Jager J. & Beldman A. (2014) *Sectorprogramma Duurzame Zuivelketen – Prestaties 2013 in perspectief*, Wageningen UR, Landbouw-Economisch Instituut (LEI) rapport 2014-033, 145 p.
- Samborski V., Van Bellegem L. & Platteau J. (2014) *De biologische landbouw in Vlaanderen – Stand van zaken 2013*, Departement Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, rapport, 38 p.
- Schaack D., Rampold C. & Behr H.-C. (2014) *Strukturdaten im ökologischen Landbau in Deutschland 2013 – Bodennutzung, Tierhaltung und Verkaufserlöse*, Agrarmarkt Informations-Gesellschaft mbH (AMI), marktstudie, 15 p.

- Statistisches Bundesamt (2014) *Land- und Fortswirtschaft, Fischerei – Geflügel, Fachserie 3 Reihe 4.2.3*, 32 p.
- Van Gansbeke S. & Van den Bogaert T. (2011) *Huisvesting van vleeskippen*, Departement Landbouw en Visserij, afdeling Duurzame Landbouwwontwikkeling, technische brochure 64, 86 p.
- Van Horne P. & Bondt N. (2014) *Competitiveness of the EU poultry meat sector – International comparison base year 2013*, Wageningen UR, Landbouw-Economisch Instituut (LEI), rapport 2014-038, 46 p.
- Verbeke P. (2012) *Beknopt marktoverzicht voor biologisch vlees in Vlaanderen en Europa*, Bioforum Vlaanderen, bio zoekt keten, rapport, 40 p.
- Vermeij I. & Van Horne P. (2009) *Kostprijs biologische vleeskuikens – Primaire productiekosten kuikenvlees*, Wageningen UR, Animal Sciences Group, rapport 170, 15 p.
- Viaene J. (2012) *Overzicht van de Belgische pluimvee- en konijnenhouderij in 2010-2011*, Verbond voor Pluimvee, Eieren en Konijnen vzw (VEPEK), rapport, 71 p.
- Vlaams Parlement (2015) *Verslechtering concurrentiepositie Europese pluimveesector – Gevolgen voor Vlaanderen*, schriftelijke vraag nr. 473 van 20 februari 2015 van F. Vanderjeugd aan J. Schauvliege, Vlaams Minister van Omgeving, Natuur en Landbouw.
- VLAM (2014) *Kip met toegevoegde waarde*, Vlaams Centrum voor Agro- en Visserijmarketing vzw, Marktmaker-community, PowerPointpresentatie, 10 dia's.
- VLAM (2015a) *Feiten en cijfers "Gevogelte en konijn"*, Vlaams Centrum voor Agro- en Visserijmarketing vzw, <http://www.vlam.be/nl/feitenencijfers/gevogelte-en-konijn>
- VLAM (2015b) *Store check meerwaarde vleeskippen*, uitgevoerd op 20/02/2015, 21 p.

AFKORTINGEN

ACM	Autoriteit Consument en Markt (Nederland)
ADLO	Afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling
AD STATISTIEK	Algemene Directie Statistische en Economische Informatie
AMI	Agrarmarkt Informations-Gesellschaft mbH
AMS	Afdeling Monitoring en Studie (van het Departement Landbouw en Visserij)
AH	Albert Heijn
BÖLW	Bund Ökologische Lebensmittelwirtschaft e.V.
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek (Nederland)
EU	Europese Unie
FAVV	Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen
FOD	Federale Overheidsdienst
GMP	Goede Mengvoeder Praktijken
GVP	Goede Veterinaire Praktijken
HACCP	Hazard Analysis and Critical Control Points
IKB	Integrale Keten Beheersing (Nederland)
KB	Koninklijk Besluit
LEI	Landbouw-Economisch Instituut (Nederland)
LMN	Landbouwmonitoringsnetwerk
MAT	Moving Annual Total
PPE	Productschap Pluimvee en Eieren (Nederland)
PVE	Productschappen Vee, Vlees en Eieren (Nederland)
QS	Qualität und Sicherheit (Duitsland)
RTRS	Round Table for Responsible Soy
VLAM	Vlaams Centrum voor Agro- en Visserijmarketing vzw
VLIF	Vlaams Landbouwinvesteringsfonds

BIJLAGEN

Bijlage 1: Evolutie van de bedrijfsresultaten en kengetallen van vleeskippen in Vlaanderen

Bijlage 2: Enkele voorbeelden van de etikettering van Mechelse koekoek en maïskip in België (door Belki)

Bijlage 3: Ketens en lastenboeken waarbinnen de Waalse producenten van vleeskippen opereren

Bijlage 4: Store check meerwaardevleeskippen (20/02/2015)

BIJLAGE 1: EVOLUTIE VAN DE BEDRIJFSRESULTATEN EN KENGETALLEN VAN VLEESKIPPEN IN VLAANDEREN

Tabel 30 geeft een overzicht van een aantal technische en financiële parameters van de productie van vleeskippen in Vlaanderen voor de periode 2010-2013. Deze (rekenkundig gemiddelde) cijfers zijn berekend aan de hand van de waarnemingen binnen het Landbouwmonitoringsnetwerk (LMN) op basis van een 20-tal bedrijven.

De parameter die het meest aan variatie onderhevig is, is het arbeidsinkomen. Deze variatie is vooral het gevolg van fluctuaties in de voederkosten en de verkoopprijs per kip.

Over de vier beschouwde jaren lag het rekenkundig gemiddelde arbeidsinkomen op 7,49 euro per 100 verkochte kippen en op 11,57 euro per m² hokoppervlakte, de prijs per kuiken op 0,32 euro/kuiken, het gewicht per vleeskip op 2,45 kg, de verkoopprijs per vleeskip op 0,90 euro/kg, de prijs voor het voeder op 34,72 euro/100 kg, de voederconversie op 1,71 kg Voeder/kg gewicht, het uitvalpercentage op 3,88% en de duur van een cyclus (inclusief de leegstandperiode tussen twee rondes) op 53,3 dagen.

Tabel 30: Evolutie bedrijfsresultaten en kengetallen van vleeskippen in Vlaanderen, 2010-2013

	2010	2011	2012	2013	Rekenkundig gemiddelde
Arbeidsinkomen per 100 verkochte kippen (in euro)	11,88	2,21	8,59	7,26	7,49
Arbeidsinkomen per m ² hokoppervlakte (in euro)	15,52	7,78	12,27	10,70	11,57
Prijs per kuiken (in euro/kuiken)	0,31	0,32	0,33	0,33	0,32
Levend gewicht per vleeskip (in kg/kip)	2,46	2,44	2,45	2,46	2,45
Verkoopprijs per vleeskip (in euro/kg)	0,83	0,89	0,93	0,94	0,90
Prijs voeder (in euro/100 kg)	29,76	34,59	36,71	37,82	34,72
Voederconversie (in kg voeder/kg gewicht)	1,73	1,74	1,69	1,68	1,71
Uitval (in %)	4,67	3,90	3,57	3,38	3,88
Cyclusduur (Rondeduur + leegstand) (in dagen)	54,8	52,2	53,9	52,3	53,3

Bron: AMS/Landbouwmonitoringsnetwerk (LMN)

Opmerking: deze cijfers zijn voorlopig, in afwachting van het focusrapport dat hierover nog zal gepubliceerd worden.

BIJLAGE 2: ENKELE VOORBEELDEN VAN DE ETIKETTERING VAN MECHELSE KOEKOEK EN MAÏSKIP IN BELGIË (DOOR BELKI)

selection Carrefour

*Authentieke smaak
Goût authentique*

**MECHELSE
Koekoek
Coucou de
MALINES
Heel / Entier**

**HERKOMST & KWALITEIT
ORIGINE & QUALITE**

60 min. J/kg

VDR* / RNJ*

Energie kcal 188

9%

+4°C

0°C

Goed verhitlen tot in de kern voor consumptie.
Kool bewaren bij max +4°C en onmiddellijk bakken/braden.

GARANDEERT - Authentiek Belgisch ras, langzaam groeiend, minimum 81 dagen kweek. Plantaardige voeding met zuivelproducten, minimum 70% granen. Goede praktijken inzake kweek, slacht en verkoop. Mager en smakelijk vlees, stabiele smaak en aroma.

Te gebruiken tot : zie verpakking.

Belgisch product. - Kweek op strobed, comfortabel voor het dier. - Traceerbaarheid. **Produit belge.** - Elevage sur litière confortable pour l'animal. - Tracabilité.

Gemid. voedingsw. per 100 g (zonder vel) / Val. nutr. moy. pour 100 g (sans peau).
Energie / Val. énerp. : 525 kJ - 125 kcal. Eiwitten / Protéines : 20 g - Vetten / Lipides : 3 g - Rasprv. suikers / dort sugars : 0 g - Naatrium / Sodium : 0,10 g. *Dagelijkse voedingsrichtlijn op basis van / *Reperes nutritionnels journaliers sur base de : 2000 kcal.

Bien cuire à coeur avant consommation.
Garder au frais à max +4°C et cuire immédiatement.

GARANTIT - Race spécifique belge à croissance lente, élevage de minimum 81 jours. Alimentation végétale avec produits laitiers, minimum 70% de grains. Des bonnes pratiques d'élevage, d'abattage et de commercialisation. Viande maigre et savoureuse, de goût et de saveur toujours égaux.

A consommer jusqu'au : voir emballage.

*Authentieke smaak
Goût authentique*

selection Carrefour

**MECHELSE
Koekoek
Coucou de
MALINES
Bouten / Cuisses**

**KWALITEIT ENGAGEMENT QUALITE
CARREFOUR**

40 min. multiplace

VDR* / RNJ*

Energie kcal 126

6%

Goed verhitlen tot in de kern voor consumptie.
Kool bewaren bij max +4°C en onmiddellijk bakken/braden.

GARANDEERT - Authentiek Belgisch ras, langzaam groeiend, minimum 81 dagen kweek. Plantaardige voeding met zuivelproducten, minimum 70% granen. Goede praktijken inzake kweek, slacht en verkoop. Mager en smakelijk vlees, stabiele smaak en aroma.

Te gebruiken tot : zie verpakking.

Bien cuire à coeur avant consommation.
Garder au frais à max +4°C et cuire immédiatement.

GARANTIT - Race spécifique belge à croissance lente, élevage de minimum 81 jours. Alimentation végétale avec produits laitiers, minimum 70% de grains. Des bonnes pratiques d'élevage, d'abattage et de commercialisation. Viande maigre et savoureuse, de goût et de saveur toujours égaux.

A consommer jusqu'au : voir emballage.

Belgisch product. - Kweek op strobed, comfortabel voor het dier. Traceerbaarheid. **Produit belge.** - Elevage sur litière confortable pour l'animal. Tracabilité.

Energie / 100 g (zonder vel) - Val. énerp. / 100 g (sans peau) :
525 kJ - 125 kcal. Gemid. voedingsw. / moy. nutr. : 20 g / 100 g : Eiwitten / Protéines : 20 g. Rasprv. suikers / dort sugars : 0 g. Vetten / Lipides : 3 g (waarin rasprv. vet / dort ac. gras sat. : 1,4 g). Voedingsw. / Fibres alim. : 0 g. Naatrium / Sodium : 0,10 g. *Dagelijkse voedingsrichtlijn op basis van / *Reperes nutritionnels journaliers sur base de : 2000 kcal. s.a. CARREFOUR BELGIUM n.v. - Olympiadeaan 20 Av. des Olympiades, 1140 Evere.

taste of *Inspirations*

Mechelse koekoek
traditioneel ras
Coucou de Malines
souche traditionnelle
Mechelner Kuckuck
Traditionelle Rasse

Lechtijd minimum 81 dagen.
Durée d'élevage: 81 jours minimum.
Lebensdauer: minimum 81 Tage.

Gevoed met 100% plantaardige voeding met zuivelproducten, vitaminen en mineralen waarvan 70% granen.
Nourri avec 100% de végétaux, vitamines et minéraux dont 70% de céréales.
Füttert mit 100% pflanzlichem Futter, Vitaminen und Mineralstoffen davon 70% Getreide.

local 145 kg/100kg	60 min. 200°C / 1kg	60 min. 1kg	60 min. 1kg
--------------------------	------------------------	----------------	----------------

Info S.A. Delhaize Group NV
Rue Doyen/Amersfoort 20
B-1050 Brussels/Bruxelles
www.delhaize.be

Lechtijd minimum 81 dagen.
Durée d'élevage: 81 jours minimum.
Lebensdauer: minimum 81 Tage.

Gevoed met 100% plantaardige voeding met zuivelproducten, vitaminen en mineralen waarvan 70% granen.
Nourri avec 100% de végétaux, vitamines et minéraux dont 70% de céréales.
Füttert mit 100% pflanzlichem Futter, Vitaminen und Mineralstoffen davon 70% Getreide.

Info S.A. Delhaize Group NV
Rue Doyen/Amersfoort 20
B-1050 Brussels/Bruxelles

taste of *Inspirations*

Mechelse koekoek
kippenborstfilet met vel
Coucou de Malines
filets poitrine de poulet avec peau
Mechelner Kuckuck
Hühnerbrustfilet mit Haut

60 min. 200°C / 1kg	60 min. 1kg	Energy 119 kcal 7%
------------------------	----------------	--------------------------

AUTHENTIEKE BELGISCHE BRAADKIP
POULET DE CHAIR BELGE

Mechelse Koekoek
Coucou de Malines

Maiski
Klasse A Classic

Alle kippen worden geïmporteerd uit de traditionele Belgische Mechelse Koekoek. Het vlees is uitsluitend geschikt voor gebruik als steaktijding.

Tous les poulets sont importés de la souche traditionnelle belge Poulet de Chair. Ce poulet est exclusivement adapté pour être utilisé comme viande grillée.

97% Proteïne (vlees)
35 Vitamine
Mechaalnummer: 03.0000

Info: Delhaize NV, Avenue Louise 12, 1050 Brussel, 020 470 070 | www.delhaize.be

Scharrelkip binnen gehouden
gevoerd met 70% granen

Poulet élevé à l'intérieur-
système extensif alimenté
avec 70% de céréales

Vers/frais
KLASSE A/CLASSE A
Spitklaar/Eviscerée sans abats

Koel bewaren/Tenir au frais: (-2° -4°C)

Deze authentieke Mechelse Koekoek (daterend uit 1898)
is gekweekt in een vrij loopstelsel met een mengeling van tarwe,
gerst en gierst (70%). Het resultaat is een smakelijke
vetarme (minder dan 6%) kip als vroeger.
Smakelijk!

Pas d'élevage en batterie pour l'authentique Coucou de Malines
(qui date de 1898). Durée d'élevage min. 70 jours.
Se nourrit de froment d'orge et de millet (70%).
Le résultat: un poulet maigre (moins de 6% de graisse) et
délicieux comme du temps de nos grand-mères.
Bon appétit!

BELKI n.v./s.a.
WINGAARDVELD 50
9300 AALST

**Mechelse Koekoek
Coucou de Malines**

Gecertificeerd door:
De specialiteit voor Mechelse Koekoek.
Certifié par:
Club Spécial du Coucou de Malines.

Houdersysteem gecontroleerd
door de Vlaamse Landmaatschappij
Nade d'élevage contrôlé
par la Région Wallonne

BE
E 2036
EG

BE
E 2036
EG

**Mechelse Koekoek
Coucou de Malines**

Scharrelkip binnen gehouden gevoerd met 70% granen.
Poulet élevé à l'intérieur système extensif alimenté avec 70% de céréales.

Deze authentieke Mechelse Koekoek (daterend uit 1898) is gekweekt in een vrij
loopstelsel met een mengeling van tarwe, gerst en gierst (70%). Het resultaat is een
smakelijke vetarme (minder dan 6%) kip als vroeger. **Smakelijk!**

Pas d'élevage en batterie pour l'authentique Coucou de Malines (qui date de
1898). Durée d'élevage min. 70 jours. Se nourrit de froment, d'orge et de millet
(70%). Le résultat: un poulet maigre (moins de 6% de graisse) et délicieux comme
du temps de nos grand-mères. **Bon appétit!**

Vers / Frais
KLASSE A / CLASSE A
Spitklaar - Eviscéré sans abats
Koel bewaren / Tenir au frais: (-2° -4° C)

BELKI n.v./s.a.
WINGAARDVELD 50 - 9300 AALST

Gecertificeerd door:
De specialiteit voor Mechelse Koekoek.
Houdersysteem gecontroleerd door
de Vlaamse Landmaatschappij.

Certifié par:
Club Spécial du Coucou de Malines.
Nade d'élevage contrôlé
par la Région Wallonne.

STREEK PRODUCT BE
VERBOD & TRADEMARK

**MAÏSKIP
POULET DE MAÏS
MAISHÄHNCHEN**

NUTRITION
100% PLANTAARDIG • VEGETAL • PFLÄNZLICH
WAARVAN • DONT • DAVON
MIN. 70% GRANEN • CEREALES • GETREIDE
WAARVAN • DONT • DAVON
MIN. 50% MAIS

ORIGIN
België

GEWEEKT • ÉLÉVÉ • ZÜCHTUNG: MIN. 49 DAGEN • JOURS • TAGEN	VLEZIG CHARNU FLEISCHIG	SAPPIG JUTEUX SAFTIG	AROMA ARÔME
---	-------------------------------	----------------------------	----------------

N.V. DELHAIZE GROUP S.A. • RUE OSSIENHSTRAAT 53, B-1000 BRUSSEL /
BRUXELLES, WWW.DELHAIZE.BE

POULET DE MAÏS / MAÏSKIP / MAISHÄHNCHEN
Frais / Vers / Frisch • Classe A / Klasse A

Alimenté avec 100% de végétaux, vitamines et minéraux dont 50% de maïs.
Gevoed met 100% plantaardige grondstoffen, vitamines en mineralen waarvan 50% maïs.
Mast mit 100% pflanzlichem Futter, Vitaminen und Mineralstoffen davon 50% Mais.

50%

180 °C

**Filet de poitrine
Borstfilet
Brustfilet**

 S.A. DELHAIZE GROUP N.V.
53 RUE OSSIENHSTRAAT
BRUXELLES B-1000 BRUSSEL
WWW.DELHAIZE.BE

 0800095 719
0000023 54 24 93

POULET DE MAÏS / MAÏSKIP / MAISHÄHNCHEN
Frais / Vers / Frisch • Classe A / Klasse A

Alimenté avec 100% de végétaux, vitamines et minéraux dont 50% de maïs.
Gevoed met 100% plantaardige grondstoffen, vitamines en mineralen waarvan 50% maïs.
Mast mit 100% pflanzlichem Futter, Vitaminen und Mineralstoffen davon 50% Mais.

50%

180 °C

**Cuisses
Bouten
Schenkel**

 S.A. DELHAIZE GROUP N.V.
53 RUE OSSIENHSTRAAT
BRUXELLES B-1000 BRUSSEL
WWW.DELHAIZE.BE

 0800095 719
0000023 54 24 93

BIJLAGE 3: KETENS EN LASTENBOEKEN WAARBINNEN DE WAALSE PRODUCENTEN VAN VLEESKIPPEN OPEREREN

	Poulet Bio	Poulet Bio Coq des Prés	Poulet de Gibecq	KotKot et Poulet Basse-Cour	Poulet des élevages du Moulin de VAL DIEU	Crêtes d'Ardennes-Poulet de Bastogne	Poulet standard
Identification de la filière	Abattoir Belki	Coopérative COPROBEL	Coopérative Agrisain	Société CoqArdenne	Société des élevages du Moulin de Val Dieu	Abattoir Ardenne Volaille	Éleveurs indépendants- Ou Sprl Biokip- Ou Poulet de Humain
Origine	« bio »	« bio »	Poulet de qualité différenciée **	Poulet de marque « sortant à l'extérieur »	Poulet de marque	Poulet de marque	Poulet marque distributeur- Poulet de marque
Cahier des charges :	Oui	Oui	Oui	Oui	Oui	Oui	Oui pour la grande distribution
Souche	Croiss. lente colorée	Croiss. lente colorée	Croiss. lente colorée	Croiss. intermédiaire, blanche	Croiss. interm., blanche	Croiss. interm., blanche	Croiss. rapide, blanche
Poids abattage	2-2,2 Kg	Moy. 2,4 Kg	Moy. 2,3 Kg	Moy. 2,2 - 2,3 Kg	Moy. 2,45 Kg	Moy. 2,45 Kg	2,2 – 2,4 kg
Age abattage	81 jours 70 jours minimum *	81 jours 70 jours minimum *	70 jours minimum	56 jours minimum	56-63 jours	56-63 jours	42 jours
Densité : - bâtiment : - parcours :	10 poulets/m ² 4 m ² /poulet	10 poulets/m ² 4 m ² /poulet	10 poulets/m ² 2 m ² /poulet	13 poulets/m ² 2 m ² /poulet	15 poulets/m ² -	15 poulets/m ² -	20 poulets/m ²
Nb max. par bâtiment	4 800	4 800	1 000	6 500	6 000	6 000	-
Nb max. par exploit.	16 000	16 000	5 000	13 000	-	-	-
Alimentation	Bio, OGM contrôlée, 100% végétale, sans acides aminés de synthèse	Bio, OGM contrôlée, 100% végétale (dont 65% de céréales), sans acides aminés de synthèse	OGM contrôlée, 100% végétale (dont 70% de céréales), liste positive des matières premières	100% végétale (dont 70% de céréales), enrichie en Oméga 3	100% végétale, alimentation au maïs pour le « poulet maïs » et alimentation enrichie en Oméga 3 pour le « poulet Tradition »	100% végétale, alimentation au maïs pour le « poulet maïs » et alimentation enrichie en Oméga 3 pour le « poulet Tradition »	-
Points de vente	Delhaize, magasins bio, vente à la ferme	Circuits courts, vente à la ferme Points de ventes disponibles sur www.coqdespres.be	Magasins Coprosain Points de vente disponibles sur www.coprosain.be	Delhaize (poulet Basse-cour) – Champion et Match (KotKot)	Colnyt www.elevagesvaldieu.be	Se référer au site www.ardennevolaille.be	Grande distribution belge, boucheries, crémeries, ...

* En 2008, une dérogation a été délivrée par la Direction Générale de l'Agriculture pour accepter l'utilisation d'une souche commerciale de poulet pouvant être abattue à minimum 70 jours. Cette décision a été prise au vu de la distorsion de concurrence avec d'autres pays de l'UE, autorisant des âges d'abattage en dessous de 81 jours. Cette dérogation ne peut toutefois pas être conditionnée au problème de l'augmentation du coût des matières premières bio observée en 2008. Dans ce sens, l'administration a lié cette dérogation à la nécessité, par les promoteurs de ces filières de production et de commercialisation, de développer les cultures de matières premières bio au niveau régional.

BIJLAGE 4: STORE CHECK MEERWAARDEVLEESKIPPEN (20/02/2015)

Delhaize

- Mechelse koekoek	7,79 euro/kg
- Bio Kip	9,99 euro/kg
- Scharrelkip omega 3	6,39 euro/kg
- Gele hoevekip St Sever "label Rouge" (Frankrijk)	8,89 euro/kg
- Zwarte hoevekip St Sever "label Rouge" (Frankrijk)	8,89 euro/kg

AD Delhaize (franchise-winkel, bepaalt gamma zelf)

- Scharrelkip met vrije uitloop	6,39 euro/kg
- Mechelse koekoek	?,?? euro/kg (niet voorradig)

Proxy Delhaize (franchise-winkel, bepaalt gamma zelf)

- Maïskip	6,99 euro/kg
-----------	--------------

Carrefour Hyper

- Mechelse koekoek	7,79 euro/kg
- Scharrel hoevekip Maine (Frankrijk)	8,79 euro/kg
- Hoevekip Loué (Frankrijk)	9,79 euro/kg
- Witte hoevekip "label Rouge" (Frankrijk)	8,89 euro/kg
- Maïskip	7,99 euro/kg
- Hoevekip bio (Frankrijk)	9,99 euro/kg

Carrefour Market

- Gele hoevekip St Sever "label Rouge" (Frankrijk)	8,89 euro/kg
--	--------------

Carrefour Express (franchise-winkel, bepaalt gamma zelf)

- geen verkoop vastgesteld

Colruyt

- Maïskip Val Dieu	6,99 euro/kg
- Belgische kip Val Dieu	6,99 euro/kg
- Mechelse koekoek	6,98 euro/kg (niet voorradig)

Makro

- Bresse kip (Frankrijk)	18,29 euro/kg
- Maïskip cor Don d'Or	6,99 euro/kg
- Graankip cor Don Blanc	6,79 euro/kg
- Gele maïskip Servol (Frankrijk)	5,99 euro/kg

- Mechelse koekoek 7,49 euro/kg
- Witte hoevekip "label Rouge" (Frankrijk) 6,95 euro/kg
- Bio scharrelkip Le Roi des Champs 9,59 euro/kg

Match

- Mechelse koekoek 5,28 euro/kg

Okay

- Hoevekip L'Authentique "label Rouge" (Frankrijk) 8,89 euro/kg

Aldi

- geen verkoop vastgesteld

Lidl

- geen verkoop vastgesteld

Renmans

- geen verkoop vastgesteld

Buurtslagers

- geen verkoop vastgesteld